

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880.

Första Kammaren.

N:o 39.

Onsdagen den 5 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades sju protokollsutdrag för sammanträdet å f. m.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 Maj bordlagda Ut-låtande N:o 46, i anledning af väckta motioner om försäljning af vissa kronan tillhöriga hemman och lägenheter.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.*

Grefve Posse, Knut: Som Herrarne behagade finna, har jag antecknat mig som reservant mot föreliggande utskottsbetänkande och ber, att få med några ord bemöta de skäl, som Utskottet anfört för bifall till ifrågavarande motion. Utskottet säger först, att resultatet af den vid 1874 års riksdag beslutade försäljningen af kronohemman, uppskattade till ett arrende af 200 kronor och derunder, utfallit så lyckligt, »att köpeskillingarne för dessa egendomar uppgått till 438,064 kronor 50 öre, under det att de förut inflytande årliga arrendeafgifterna för samma egendomar utgjort 5,734 kronor 90 öre eller omkring 1,3 procent af försäljningssumman.» Denna uppgift tror jag visserligen är sann; men jag anser, att staten i en sådan fråga bör följa andra beräkningsgrunder än enskilde, som tycka sig icke hafva råd att hafva fast egendom, emedan den i allmänhet lemnar en lägre ränta. För staten komma härvid helt andra synpunkter i betraktande. Dessutom tror jag, att, om man enligt det nu föreliggande förslaget skulle sälja äfven större hemman, som beräknats gifva ända till 500 kronor i arrende om året, skulle man ingalunda komma till samma fördelaktiga resultat med afseende på förhållandet mellan arrendeafgifterna och köpeskillingen; ty det är utan tvifvel lättare att till de smärre hemmanen finna köpare, som icke göra så mycket afseende vid det verkliga värdet på egendomen i förhållande till de fördelar, som en dylik mindre lägenhet ur en eller annan synpunkt kan tillföra dem.

Vidare säger Utskottet: »Ett viktigt skäl till ett dylikt förfarande torde derjemte förefinnas i den omständigheten att, derest eganderätten till ifrågavarande fastigheter blefve af enskilde förvärfvad, å desamma otvifvelaktigt komme att nedläggas större uppoffringar i arbete

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

och penningar till egendomarnes förbättrande, än som vore att förvänta, derest de fortfarande blefve på arrende upplåtna.» Det är en sak, som torde komma att bero på huru staten ställer sina föreskrifter rörande ifrågavarande egendomars utarrendering. Kommer Riksdagen en gång derhän att för sin del besluta inrättandet af en domänförvaltning, föreställer jag mig, att sådana bestämmelser då skola blifva vidtagna, att en arrendator kan finna sig så tryggad i sin besittningsrätt, att han kan nedlägga penningar på egendomen utan farhåga att ej sjelf få draga nyttan deraf. För några dagar sedan hade jag, då jag yttrade mig i fråga om förlängdt arrende på ett litet boställe i Stockholms län, tillfälle att uttala, det jag ogillade Riksdagens beslut om borttagande af optionsrätten. Jag är förvissad om, att, derest en domänförvaltning kommer till stånd, sådana föreskrifter komma att gifvas, att man med skäl kan hoppas, det äfven arrendatorerne skola finna sin uträkning i att förbättra de af dem arrenderade egendomar. Således tror jag icke heller, att detta skäl kan hafva någon sådan afgörande vikt, att man på den grund bör medgifva en försäljning af statens hemman i så stor skala, som här blifvit föreslaget.

Utskottet säger ytterligare: »Ej heller torde böra förbises vigten deraf, att genom ifrågavarande åtgärd arrendatorernas antal komme att förminskas och i stället flere sjelfständiga hemmansegare komme att framkallas.» Härmed uttalar Utskottet en åsigt, som jag på inga villkor kan biträda. Jag tror för min del, att det är mycket lyckligare för ett land att hafva burgna arrendatorer, som hafva ett litet kapital att lägga ned på sitt jordbruk, än att hafva ett större antal skuldsatte jordbrukare. För ett så kapitalfattigt land som Sverige, der det nästan hör till regeln, att jordbrukarne i förhållande till sin jordegendom hafva jemförelsevis stora skulder, tror jag det vore lyckligt att få en klass jordbrukare, som med mindre kapital kunde bruka andras jord under så betryggande förhållanden, att de icke hafva någon egentlig olägenhet af att vara endast arrendatorer och icke jordegare, utan känna sig i sin ställning nästan lika sjelfständiga som egarne.

Längre ned yttrar Utskottet: »Med afseende å de medel, som inflyta vid försäljningen af kronoegendomar, har Utskottet funnit det vara tvifvelaktigt, huruvida de numera lämpligen böra fortfarande afsättas för det ändamål, som i Riksdagens underdåniga skrifvelse den 11 Maj 1874 och den 24 Maj 1877 omförmåles, eller till inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark.» Jag tror dock, att det enda villkor, under hvilket denna Kammare ville medgifva en sådan försäljning af statens egendom, var just, att dess egenskap af fast egendom på det föreskrifna sättet betryggades. Af många olikartade skäl, som det nu icke torde vara lämpligt att upprepa, veta vi, att det på åtskilliga håll väckte motstånd och ovilja att använda dessa medel till andra ändamål. Jag tror dock, att, om Riksdagen är konsekvent och vidhåller sitt en gång fattade beslut, skall Kongl. Maj:t i detta som i många andra fall lemna sitt samtycke till hvad Riksdagen beslutit. För min del anser jag det således icke vara skäl att ingå på någon förändring af föregående riksdagsbeslut, så att dessa medel, som influtit för försälda kronohemman, skulle få användas till

annat ändamål än inköp af skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark. Man säger visserligen, att detta kapital, äfven om så skedde, icke skulle förstöras, utan blott placeras på annat sätt; det vore nemligen meningen att deraf bilda en statsverkets grundfond eller ett kreditiv till statsutgifternas bestridande. Äfven jag är fullt villig att erkänna behovet af att en sådan fond inom en icke allt för aflägsen tid blifver bildad, och jag anser det vara Riksdagens skyldighet att gå i författning derom. Men därför torde det ej vara skäl att förvandla statens fasta egendom till lös, som sedan kan af Riksdagen hvilken stund som helst användas till helt andra ändamål än det ursprungligen afsedda och möjligen dragas in bland medlen till betäckande af de löpande utgifterna för året. Jag tror icke heller, att vår ställning är så förtviflad, att vi icke kunna få kapital till en grundfond utan att sälja statens fasta egendom. På de grunder jag nu anført kan jag icke instämma i Utskottets hemställan om att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, utan får jag för min del yrka afslag å det föreliggande betänkandet.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Herr Nordenfelt: Äfven jag har inom Utskottet motsatt mig detta förslag, hufvudsakligen på de skäl, som redan den föregående talaren anført. Jag ber dock att få något skarpere betona vissa af dem. Då Utskottet säger, att den hittills gjorda försäljningen af smärre kronohemman haft det förmånliga resultat, att, köpeskillingen uppgått till ett belopp, hvarpå de förut erlagda arrendeafgifterna utgjorde endast 1,3 procent, så är härvid att märka, att, om man numera inginge nya arrendeafstal, skulle man säkerligen kunna betinga sig högre vilkor än förut; ty dessa afstal, hvarom här är fråga, äro sådana, som ingåtts för lång tid tillbaka. Den fasta egendomen har, som bekant, ett stigande värde, medan deremot det lösa kapitalet har benägenhet att sjunka i värde. Då man bör kunna hoppas, att en ordnad domänförvaltning inom en ej allför aflägsen tidrymd kommer att inrättas, så hemställer jag huruvida det kan vara lämpligt att nu fatta ett beslut, som binder Riksdagens händer för framtiden. Om det verkligen är skäl att sälja vissa statens egendomar, hvilket jag för min del icke vill bestrida, då det ju är möjligt att för en del af dem kostnaderna för utarrendering och tillsyn blifva för stora, så kan ju en sådan åtgärd lättast och lämpligast vidtagas efter förslag af domänförvaltningen utan föregående skrifvelse. Man säger visserligen, att man blott vill hafva en utredning af förhållandena och intet vidare; men har man en gång aflåtit en skrifvelse och Kongl. Maj:t på grund deraf inkommer till Riksdagen med förslag att försälja alla sådana kronohemman, som icke gifva 500 kronor i arrende, så lär man väl få svårt att säga nej till en sådan proposition. Jag hemställer till Eder, mine Herrar, om någon enskild skulle vilja vidtaga en sådan åtgärd eller anse det välbetänt att till försäljning utbjuda en hel hop strögårdar utan att egentligen veta hvad de kunna afkasta eller huru de bäst kunna användas. Klokare vore det väl att taga saken lugnt och först taga reda på hvad man har och, sedan detta är gjort, tänka på, om det kan vara skäl att sälja något deraf. Dessutom torde det vara gifvet, att statens fasta egendomar böra säljas endast i det fall, att

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

man kan med fördel i stället köpa annan fastighet eller för dem er- hålla en mycket hög köpeskilling. Skulle man nu besluta att under hand sälja alla dessa hemman, allt efter som de år för år blifva le- diga, kommer man i den bedröfliga belägenheten att nödgas sälja äf- ven i dåliga tider. Jag kan icke förstå, att det kan vara lämpligt att gå till väga på sådant sätt. Den föregående talaren uttalade en åsigt, som jag på det högsta gillar; han sade nemligen, att det är lyckli- gare för landet att hafva välburgne arrendatorer än skuldsatte jord- egare, och att det är ett vida bättre sätt att arrendera en jordegend- om på längre tid än att köpa på skuld, innan man kan disponera det erforderliga kapitalet. I denna sats tror jag, att alla kunna in- stämma; ty det är en gammal erfarenhet, att en välburgen arrenda- torsklass är ett godt element i samhället.

Utskottet begagnar här tillfället att smyga in i sitt betänkande ett förslag om upphäfvande af ett förut fattadt Riksdagens beslut. Riksdagen har icke mindre än tre särskilda gånger beslutit, att köpe- skillingen för de kronohemman, hvilkas försäljning förut medgifvits, skall användas till inköp af skogsmark. Nu har skogshushållningen visserligen kommit litet i misskredit; man säger, att staten nu har till- räckligt med skog, och man har nog göra med att sköta den ordent- ligt. Det kan dock vara en fördel att här och hvar köpa till och ar- rendera de skogar staten redan har och derigenom blifva af med in- nehafvare af mindre skogsdelar, som ligga i eller vid statens skogar och åstadkomma skada eller förargelse. Det finnes för öfrigt provinser, der kronan väl kan behöfva mera skog, än den för närvarande eger. Jag tror således icke att det är skäl att ändra dessa af tre särskilda Riksdagar fattade beslut. För öfrigt har i min tanke hela det nu föreliggande förslaget framkommit allt för hastigt för att det kan vara skäl att bifalla detsamma; och jag tror, att Kammaren gör rättast i att afstå betänkandet, hvarå jag för min del anhåller om proposition.

Herr Montgomery Cederhielm: Jag skall bedja att till'en bör- jan få rodogöra för gången af föreliggande fråga. Den 19 December 1873 inkom Kammarkollegium proprio motu till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvori Kollegium anför åtskilliga skäl för sin åsigt, att en hop af dessa statens mindre egendomar borde säljas, hvarvid Kolle- gium yttrar: »att samma omständigheter i öfrigt, som föranledt, att enligt Kongl. brefvet den 22 Mars 1850 endast några få af kronans större lax- och strömmingsfisken bibehållits under kronans omedelbara disposition, men att det stora flertalet af kronans fisken blifvit under skatterätt försälda, syntes vara för handen i fråga om förenämnde smärre jordlägenheter». Kollegium uppräknar här de olägenheter och kostnader det medför att för staten bibehålla dessa smärre egen- domar. På grund af denna Kollegii sjelfmant gjorda framställning af- gaf Kongl. Maj:t till 1874 års riksdag proposition med förslag att sådana statens egendomar, för hvilka arrendesumman uppgick till en- dast 200 kronor, skulle få säljas. Denna Kongl. Maj:ts proposition blef af Stats-Utskottet tillstyrkt och af Riksdagen bifallen. Åtgärden har sedermera vid utförandet visat ett mycket lyckligt resultat. Så-

som af föreliggande betänkande synes, hafva de till 1879 års slut gjorda försäljningar af dessa små egendomar inbringat en köpeskilling af något öfver 438,000 kronor eller nära tre gånger det dem åsatta taxeringsvärdet. Beräknar man nu räntan på detta kapital, blirver den betydligt högre än den afkastning egendomen förut gifvit. Jag skulle tro, att ingen kan anse, det icke denna åtgärd varit fullt riktig. Jag har åtminstone icke inom Riksdagen hört någon, som yttrat sig emot densamma; tvärtom blef vid senaste riksdag denna försäljning utsträckt äfven till sådana hospitalshemman, som efter 1874 kommit under statens disposition och som i arrende gifvit blott 200 kronor, hvilket torde bevisa att äfven 1879 års Riksdag gillade det beslut, som fattades år 1874, då den fortgick på den då inslagna vägen. Jag tror således, att i afseende på försäljningen af dessa smärre hemman, som inbringade endast 200 kronor i arrende, har det icke varit tu tal om hvad enligt den allmänna uppfattningen varit det rätta. Då nu denna försäljning, enligt hvad jag redan nämnt, visat så fördelaktiga resultat, har det vället, att vid hvarje följande riksdag framträdte motioner om en ytterligare utsträckning af försäljningen. Det har sålunda blifvit föreslaget, att staten skulle försälja dels de hemman, som gifva 500 kronor, dels de, som gifva 1,000 kronor i arrende, ja, till och med att all kronans fasta egendom skulle säljas. Dessa motioner blefvo vid 1877 års riksdag behandlade tillsammans med den Kongl. propositionen rörande domänförvaltningen och rönte samma öde som denna, nemligen att icke blifva af Riksdagen bifallna. Vid 1878 års riksdag deremot afgaf dåvarande Stats-Utskottet med anledning af då inkomna motioner följande hemställan: »att Riksdagen må för sin del besluta, att de kronans hemman och lägenheter, hvilkas bibehållande åt kronan icke på grund af särskild anledning påkallas och hvilka vid anställd arrendevärdering beräknats icke kunna lemna högre arrendeafgift än 500 kronor årligen, må på enahanda vilkor, som i Kammarkollegii cirkulär den 14 Augusti 1874 rörande försäljning af vissa kronolägenheter, föreskrifvas, å offentlig auktion försäljas samt att de medel, som härigenom inflyta, skola användas till minskande af statens skuld eller till bestridande af utgifter för statens jernvägar». Utskottet tillstyrkte således bestämdt, att sådana hemman, som gifvo endast 500 kronor i arrende, skulle försäljas. Mot detta Stats-Utskottets beslut reserverade sig de fleste af dess ledamöter från denna Kammare, och när frågan här förekom till behandling, yttrade jag mig deremot, mindre fästade mig vid sjelfva frågan, huruvida dessa hemman borde säljas eller icke, än vid den formella sidan af saken. Det syntes mig nemligen, då det finnes ett Kollegium, som har tillsynen öfver dessa frågor, mindre riktigt, att Riksdagen skulle direkt besluta, utan att frågan förut varit föremål för Kollegii utredning och undersökning. Denna Kammare afslog då Stats-Utskottets framställning. Vid 1879 års riksdag gjordes intet annat, än att den redan beslutade försäljningen utsträcktes äfven till hospitalshemman, ehuru äfven då en mängd motioner hade afgifvits, som förordade en längre utsträckning af försäljningen. Vid denna riksdag hafva nu åter liknande motioner framkommit, och sannolikt skola de ständigt komma tillbaka, till dess Riksdagen på ett eller annat sätt kommer till något resultat

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

af i frågan. Nu torde det väl icke kunna förnekas, att många skäl tala för en vidsträcktare försäljning; ty det finnes väl ingen, som icke måste medgifva, att, då man enhälligt varit med om att sälja sådana hemman, som gifva 200 kronor i arrende, torde det blifva ganska svårt att säga, om det icke äfven kan vara skäl att sälja sådana, som gifva 250 eller 300 kronor o. s. v. När så är förhållandet, tror jag att det är nödvändigt att i denna fråga söka få en fullständig utredning om hvad som i detta fall kan anses fördelaktigt för statsverket. Efter min uppfattning är det en stor fråga, och mycket kunde derom sägas ur allmän nationalekonomisk och statsekonomisk synpunkt. Det skulle dock föra mig för långt, och jag måste öfverlemnna åt Kammarens ledamöter att sjelfva betänka denna viktiga sida af saken. Men att frågan förtjenar en utredning, efter hvilken den åter kan framläggas för Riksdagen, det synes mig obestridligt och jag kan icke förstå hvarför man hyser en sådan farhåga för att aflåta en skrifvelse i ämnet.

Jag vill emellertid på förhand prekavera mig mot den slutsats, som skulle kunna dragas af motiveringen i Utskottets betänkande på ett par ställen, ty der antydes, att Utskottet anser en försäljning böra ske — jag har af sjukdom varit hindrad att deltaga i justeringen af denna motivering —; men jag tror likväl, att man bör fästa sig vid sjelfva den föreslagna skrifvelsen och icke vid motiveringen, som jag erkänner, att jag icke vill obetingadt gå in på. Om jag därför nu tillstyrker bifall till Utskottets förslag om en underdånig skrifvelse, vill jag aldeles icke dermed hafva gifvit på hand, att jag ovilkorligen medgifver försäljning af sådana kronoegendomar, hvilka arliga arrende går upp ända till 500 kronor. Sådant kommer nemligen att bero på den utredning, som göres, och den proposition, som åtföljer utredningen, samt de skäl, som der förebringas; ty det är ju möjligt att, lika väl som den ifrågavarande siffran kan gå upp till 500 kronor, kan den stanna vid 300 eller 400 kronor.

Jag tror, att det här är så långt ifrån fråga om att, såsom det föreföll mig, att en förgående talare sade, slumpa bort något, att det tvärtom med den begärda utredningen just afses att icke något må slumpas bort, utan att man må handla med full vetskap om hvad man gör. Jag har därför för min del icke hyst någon betänklighet mot att instämman med Utskottet i den hemställen det gjort om en utredning af frågan, hvilka kronoegendomar lämpligen borde kunna försäljas.

Innan jag slutar, vill jag nämna några ord om den senare delen af Utskottets hemställen, hvori det ifrågasattes, om icke försäljningsmedlen för samtliga försälda kronoegendomar borde användas till förstärkande af statsverkets grundfond. För de många af Kammarens ledamöter, som tro, att meningen är att på något sätt plottra eller slarfva bort eller illa använda ifrågavarande medel, bör det vara ganska lugnande, om dessa medel samlas i statsverkets grundfond, ty sedan lång tid tillbaka är denna grundfond nästan aldeles orubbad, och af Statskontorets årliga redogörelser kunna vi se, att statsverkets grundfond bibehållits nästan oförändrad vid sitt nuvarande belopp omkring 5 millioner kronor. Sista gången, som några medel tagits ur Statsverkets grundfond var, om jag ej misstager mig, då en löjtnant vid

flottan, som stött emot en rysk brigg, blifvit dömd att betala skadeersättning, hvilken, enär ifrågavarande person saknade tillgångar, utbetaltes ur statsverkets grundfond. Eljest hafva ej medel tagits ur statsverkets grundfond och kunna ej heller tagas utan Riksdagens tillstånd. Om således dessa medel skulle ingå till statsverkets grundfond, tror jag, att ingen fara hotar för deras förskingring. Det är att märka i afseende på denna grundfond, att det i många år, åtminstone tjugo, varit ett önskningsmål att densamma måtte förstärkas, och man har allt emellanåt återkommit till denna fråga, men icke vetat huru det skulle ske. Under de goda åren, då man hade tillfälle att förstärka grundfonden, förekommo andra utgifter, hvilka ansågos nödvändigare, hvadan någon förstärkning af grundfonden då icke blef af. Då likväl en sådan förstärkning i alla fall behöfves, tror jag för min del att det här föreslagna sättet att åstadkomma en sådan med statens egna tillgångar är ganska godt, och, som sagdt, ingenting af fonden kommer att förskingras.

På dessa skäl får jag tillstyrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Kræmer: Det är ganska kinkigt att efter en talare, hvilken såsom den föregående med gammal stridsvana så skickligt fört fram till anfall på vår öfvertygelse alla de argument, som med mer eller mindre skäl kunna anföras för bifall till Utskottets förslag, taga till ordet i motsatt syfte; men, då jag är lifligt öfvertygad om riktigheten af den mening jag hyser, må alla betänkligheter för ett svagare framställningssätt vika och denna mening här utsägas.

Det är något ofantligt vanligt, att, om man vill framgång åt en fråga, men tror att den möjligtvis för ögonblicket ej har utsigt att gå igenom i Kamrarna i form af ett definitivt beslut, man då påyrkar en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning och säger, att en undersökning är något så oskyldigt, att man ej bör sätta sig deremot, då man ju alltid, när frågan kommer tillbaka, har sin beslutanderätt och salunda ingenting förlorat. Jag vill härpå svara, att *man har förlorat terräng*, hvilket i all strid anses såsom en af de farligaste försummelse. Vill man mota ett ondt, bör det ske vid dess första symptom och icke sedermera, då det är vida svårare. Det onda, som här föreligger, är efter mitt förmenande lusten att förstöra statens hela domänegendom eller att, om icke förstöra den, likväl, så att säga, mobilisera den eller förändra dess nuvarande säkra och väl bevarade form till en rörlig, lätt disponibel. I de motioner vid föregående riksdagar, som den siste talaren nämnde, är en sådan afsigt mera tydligt uttalad, men äfven i nu föreliggande motioner kan samma afsigt tydligt spåras. Den ene af dessa motionärer säger strax före det slut hvartill kan komma: »Då således en vidsträcktare försäljning af de för statsverkets räkning utarrenderade hemman och lägenheter bör ur affärsmessig synpunkt varda fördelaktig samt leda till minskning af kostnaderna för domämförvaltningen; då statens skogsegendomar kanske aldrig komma att lemna en procent i netto — — — — —» Der kommer nämnda afsigt i hela sin utsträckning fram; i motionens slutliga förslag talas ej om att sälja andra kronoegendomar än sådana,

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.*
(Forts.

för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstiger 500 kronor, men här i *motiven* framkommer den innersta afsigten att taga ett steg till och vidare ett till och så slutligen gå ända derhän, att äfven sälja hela den ofantliga massan af statens skogsegendomar, som efter ytterst låg uppskattning uppgå tillsammans till ett värde af 33,000,000. Detta är efter mitt förmenande förderfligt för statens säkerhet och framtid, och därför tror jag att man bör genast vid första symptomen mota detta onda och icke aflåta en skrifvelse med begäran om undersökning, som sedan gifver än mera fart åt detta begär efter statens fasta egendom. Den siste talaren har gjort en framställning af sakens historia och förtäljt om huru Kammarkollegium motiverade det första förslaget om försäljning af egendomar med högst 200 kronors arrende. Derfor att en del kronans fisken hade, såsom Kammarkollegium förmodade, med fördel försåls, skulle man också sälja jordegendomar. En i min tanke bra svag motivering! Riksdagen 1874 beslöt det, det är sant; men hvarför? Efter mitt förmenande därför att i en helt annan fråga en annan strömning genomgick Riksdagen. Det var sedan ständerna 1857 aflåtit en skrifvelse om nödvändigheten af att till gagn återvinna de s. k. svältorna genom att der anställa skogsplantering, och sedan en vacker början dermed gjorts, som frågan om skogsplantering vid sagde riksdag år 1874 tog fart och ställes i samband med försäljningen af småhemmanen. Vid denna riksdag, var det som det reservationsanslag, som var afsedt till skogarna i allmänhet, så exemplöst höjdes. Kongl. Maj:t hade begärt endast 258,000 kronor, men Riksdagen beviljade 450,000 kronor. Det var ett slags efterkiang af Tegnér's uppmaning att inom Sveriges gränser eröfra de förlorade länderna åter; man ville vinna ersättning inom landet genom odlingar för hvad vi förlorat i yttre besittningar. Under påtryckningen af denna opinion beviljades detta stora reservationsanslag, och i sammanhang härmed var det som Riksdagen förehade frågan om försäljning af kronohemman med högst 200 kronors arrende. Försäljningen bifölls, men det skedde efter mitt förmenande, därför att dervid fästes det vilkor, att försäljningsmedlen just skulle användas till inköp af sådan öde mark och till dess plantering. Jag tror således, att det icke är fullt rätt att säga, att ingen någonsin haft något att invända mot dessa hemmans försäljning. Man har väl haft invändningar deremot, men man har afstått derifrån, därför att, då medlen användes till ett stort ändamål, försäljningen kunde försvaras, ehuru den annars lemnade anledning till anmärkningar.

Hvad Utskottets motivering angår, har redan derom åtskilligt yttrats, men äfven med fara att upprepa ett och annat af hvad som sagts, måste jag dock deråt egna ett par ord af det skäl, att det nästan alltid är säkert att, om det slut, hvartill man vill komma, är så der litet betänkligt, detta förhållande vanligen återspeglas i en svag motivering. Utskottet säger, att vid försäljning å offentlig auktion intill 1879 års slut af sådana kronohemman, hvilkas årliga arrende ej öfverstiger 200 kronor, köpeskillingarna uppgått till 438,064 kronor 50 öre, under det att de förut inflytande årliga arrendeafgifterna för samma egendomar blott utgjort 5,734 kronor 90 öre eller omkring 1,3 procent af försäljningssumman, och dermed anser Utskottet sig aldeles krossa deras

framställning, som luta åt det håll att vilja hafva egendomarna kvar; men, som det brukar gå i dylika fall, glömmet Utskottet detta, sedan det hunnit ett par sidor längre fram i betänkandet, och talar der sjelft om »att för flera af de nu till ytterligare försäljning föreslagna egendomarne torde komma att erläggas högre arrendeafgifter än hittills, till följd deraf, att arrendatorerne, efter det hushållningsplaner för egendomarnes skogar blifvit uppgjorda, kunna undfå rätt att, i enlighet med dessa planer, tillgodogöra sig skogarnes afkastning och såsom villkor därför tillförbindas erlägga högre arrendebelegg». Deri ligger just hela historien om förhållandet mellan arrendeafgifterna och försäljningssummorna. Köparne tillgodogöra sig naturligtvis skogarnes afkastning och taga detta i betraktande vid den köpesumma, de betala; men, om sålunda, såsom Utskottet sjelf påpekar, äfven arrendatorerne kunna tillgodogöra sig denna afkastning, är det gifvet att arrendeafgifterna skola ställa sig i ett helt annat förhållande till försäljningssummorna. I alla fall äro dock icke arrendeafgifterna för de ifrågavarande här till ytterligare försäljning föreslagna fastigheterna så ofördelaktiga i förhållande till deras taxeringsvärden, ty det sägs på tredje sidan af Utskottets betänkande att af den tabell, som är detsamma bifogad, framgår, att de för dessa fastigheter nu betingade arrendeafgifterna utgöra tillsammans 298,927 kronor 86 öre, samt att fastigheternas sammanlagda taxeringsvärde uppgår till 6,917,894 kronor. Dessa egendomar gifva således äfven under nuvarande ogynsamma arrende-förhållanden 4,28 procent på taxeringsvärdena, och det är ju icke så dåligt. Mången enskild jordegare, tror jag, får nöja sig med det. Då man nu derjemte tänker sig, att genom dispositionsrätten öfver skogen arrendeafgifterna, såsom flere gånger sagdt, kunna höjas, synes mig icke någon fara finnas att dröja med försäljningen, emedan det alldeles icke är någon ruinöst låg afkastning, de nu gifva.

På intet vis kan jag underkänna den tanke, som blifvit i Utskottets motivering antydd om nyttan af små sjelfegande jordegare. Man har sagt, att i dessa tider, då den största fara, som hotar alla samhällens bestånd, är den socialistiska tendensen, intet bättre tryggar mot denna fara än det, som vi just här i Sverige hafva, nemligen en talrik klass af små jordegare. Det är ock sant efter mitt förmenande; man har dermed en stor armé motståndare mot denna tendens, något som många andra länder, der jordegendomen befinner sig på få händer, sakna. Om således något väsentligt i den vägen skulle vinnas genom bifall till Utskottets förslag, vore detta ett stort skäl därför; men händelsevis ligger på Kammarens bord Konstitutions-Utskottets betänkande N:o 11, som rör en helt annan fråga; men der ser man i en betänkandet bifogad tabell, att fastigheter på landet, hvilkas taxeringsvärde icke uppgår till 1,000 kronor, äro 81,469. Jag hemställer då, om genom den af Utskottet här föreslagna försäljningen af de kronoegendomar, som ej gifva 500 kronor i arrende, skulle vinnas någon väsentlig förstärkning af detta antal sjelfegande jordegare, då Utskottet sjelf uppgifver att antalet af dessa egendomar blott är 876 stycken. Det är alldeles uppenbart att en så liten förstärkning skulle göra hvarken till eller från. Deremot är det en ganska svar förlust, om de små arrendatorernas klass försvinner, ty de fleste större jordegare hafva

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

på senare tid funnit det fördelaktigt att upphöra med att hafva långt bort belägna torp, hvilka skola skicka sina dagsverksdrängar $\frac{1}{4}$ mil, kanske $\frac{1}{2}$ mil, och i stället utarrendera dessa små lägenheter per kontant arrende. Svårigheten härvid är dock att det nästan icke finnes att tillgå smärre arrendatorer, som förstå att så sköta sig, att de kunna komma ut med ett arrende i penningar. Bibehållas nu dessa små egendomar för staten, kunna de blifva en värderik skola för små arrendatorer och sålunda blifva till ofantlig stor fördel.

Slutligen har Utskottet bland mycket annat sagt, att »skogarne vid indragna boställen kunna, då så lämpligt finnes, afsättas till större skogskomplexer». I det fallet vill Utskottet behålla dem, men huru skall det kunna ske? Huru skall man kunna till större komplexer afsätta skogar, som äro från hvarandra vidt skilda? Icke kan man väl, om ock juridiskt skogen räknas till lös egendom, taga och flytta ihop de skilda skogarne? »Ett stöd», besynnerligt nog, för sin åsigt, att de medel, som för redan försålda kronolägenheter influtit eller under närmaste tiden skola erläggas, numera icke böra till skogs-köp användas, har Utskottet funnit deruti, att Kongl. Maj:t i den närdiga propositionen till innevarande Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit att af inbetalningarna för sådana försålda kronolägenheter skulle ett belopp af 200,000 kronor, i stället för att användas till inköp af skogsmark, inräknas bland de till Riksgäldskontoret år 1881 ingående kapitaltillgångar och sålunda användas till annuiteten på statslånen, d. v. s. till löpande utgifters bestridande. Jag fruktar, att det s. k. »stödet» är af den beskaffenhet, som sådana käppar, af hvilka man får stickor i fingarne! Tvärtom är efter mitt förmenande sagda förslag i statsverkspropositionen bästa beviset för huru farligt det är att sälja ifrågavarande hemman och lägenheter. Hvert taga nemligen penningarna vägen? Jo, de gå vid något tillfälle in i de löpande utgifterna under en eller annan förevändning, mer eller mindre vackert motiverad. Här säger man visserligen, att icke någon sådan fara föreligger, ty Utskottet föreslår, att försäljningsmedlen skola insättas i statsverkets grundfond. Hvad är då statsverkets grundfond? Efter det begrepp, man vanligen gör sig om en fond, tänker man sig, att med fond menas ett kapital, som särskildt förvaltas och hvars medel, bestående af obligationer och andra värdepapper m. m., förvaras i en särskild kassakista. Hvar och en af Herrarne vet emellertid, att statsverkets grundfond icke är en fond af sådan beskaffenhet, utan endast en räknecaffär. I rikshufvudbokens kapitalkonto finnes ett konto för statsverkets grundfond. Der blifver från de upptagna tillgångarne frånräknade statsverkets skulder, och den då uppkommande behållningen, omkring 5 millioner kronor, kallas statsverkets grundfond. Om ock denna grundfond icke hittills på papperet förminskats, så ligger det ej någon den ringaste svårighet i att genom ett hastigt riksdagsbeslut låta den försvinna. Deremot äro dessa statens fastigheter, en verklig grundfond eller reservfond, som, då verklig nöd står för dörren och alla andra medel äro uttömda, kan användas; men som ej så lättvindigt kan vid hvarjehanda behof tillgripas.

Då jag således anser, att en utsträckning af försäljningen af staten tillhörande smärre hemman ända till dem, som icke lemna fullt 500 kronors arrende, icke bör ske, emedan sådant ovillkorligen leder till än längre gående konsekvenser i samma riktning; då jag vidare anser någon försäljning alls af kronohemman i princip oriktig, emedan dessa tillgångar, i den form, de derigenom skulle få, komme att bilda en mycket mindre säker grundfond än om de bibehållas i form af fastigheter, och då jag slutligen finner upprepade gånger beslut fattadt, att medlen för den förut beslutade försäljningen af hemman intill 200 kronors arrende, skola användas till inköp af skogbärande mark, hvilket Utskottet nu vill upphäffa, så anser jag på alla dessa skäl det vara riktigt och välbeträkt att motsätta sig en utsträckt försäljning af dessa statens smärre hemman och lägenheter; och, jag upprepar det än en gång, det är just i det ondas första stadium, vid frågan om en undersökning, som man bör sätta sig deremot.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Stråle, Holdo: Såsom en allmän sats skulle jag vilja för min del instämma i den tanken att det kan vara klokt, att staten för att förminska besväret med förvaltningen af de nu ifrågavarande fastigheterna, afhänder sig ett större eller mindre antal af desamma; men på samma gång jag uttalar denna åsigt, blir jag betänksam, då det blir fråga om tillämpningen. Jag skulle vilja påstå, att det är betänksamt, vare sig staten eller en enskild person afhänder sig en fastighet för att betäcka löpande utgifter. Då jag sagt detta, har jag också dermed pekat på det resultat, som skulle blifva en följd af försäljningen, nemligen att man genom densamma skulle betäcka en kassabrist, som på senare åren uppstått hos Statskontoret. Af Stats-Utskottets betänkande N:o 63 vid förra riksdagen fick man veta, att till följd af minskade statsinkomster och ökade utgifter hade Statskontoret kommit på en balans, som då uppgafs till 13 millioner, men sedermera befunnits vara ännu större, och då föreslogs, att medel skulle af Riksgäldskontoret upplånas för att dermed betäcka bristen. Nu har man kommit derhän, att man vill försälja statens fasta egendommar för samma ändamål; med andra ord: man vill genom en realisation af dessa egendommar betäcka hvad som egentligen skulle hafva betäckts med statens löpande inkomster.

Nu är det sant, som en talare på örebrobanken såsom skäl för bifall till det förevarande förslaget anfört, att ett embetsverk flere gånger *proprio motu* kommit fram med förslag i detta hänseende, och jag erkänner, att detta är en så sällsynt företeelse, att det kunde vara anledning för Riksdagen att lyssna till förslaget. Han åberopade särskildt, att härom hade väckts motioner i Andra Kammaren och lade denna Kammare på hjertat, att, om icke förslaget nu bifölles, skulle flere motioner i samma riktning framställas. Jag ber att få säga, att, ehuru jag sutit i Andra Kammaren och hyser stor aktning för densamma, kan jag dock icke utsträcka denna till alla de motioner, som der blifvit väckta, och därför att en motion der blifvit väckt, kan jag icke finna att vi böra bifalla ett förslag, då andra skäl icke tala för bifall till detsamma. Han sade vidare, att förslaget är en stor fråga.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Men om så är, så är det anmärkningsvärdt, att statsrådsbanken vid frågans behandling är alldeles tom. Jag kan icke tro, att, om det verkligen vore en stor fråga, vi här skulle sakna regeringens ledamöter. Den kan blifva en stor fråga, men för närvarande hoppas jag, att den är liten.

Utom att jag för min del håller derpå, att vi icke skola försälja statens fasta egendomar för att betäcka statens löpande utgifter, ber jag få påpeka en annan omständighet, som förefaller anmärkningsvärd. På de sista raderna af Utskottets motivering heter det nemligen: »och torde ärendet icke fordra vidare undersökningar, än att sådan framställning må kunna vara att förvänta redan till nästkommande riksdag». Jag tror visserligen, att den nyligen tillsatta domänförvaltningen är utmärkt, men jag tviflar på, att den skall kunna till nästa riksdag undersöka, om alla dessa hemman böra försälas eller ej. Jag tror, att det tål att tänka på, och den dag kan komma, då vi skola vara glada, om vi icke hafva försälat dem. Jag upprepar ännu en gång, att jag anser detta steg icke böra tagas annat än i yttersta nödfall. Det finnes ett land, som tillgripit statens fasta egendom för att betäcka tillfälliga utgifter, och erfarenheten har visat, att det icke varit till det landets fromma.

Grefve Lagerberg: Om det, såsom den siste talaren antydde, hade varit Utskottets mening, att de ifrågavarande egendomarne skulle försälas för att dermed bestrida statens löpande utgifter, så skulle jag för min del icke hafva varit med om ett sådant förslag och jag kan icke fatta, hvaraf han kan draga en sådan slutsats. Det föregående beslutet om försäljning af sådana smärre egendomar, som i årligt arrende icke lemnade mer än 200 kronor, afsåg ju, att för de inflytande medlen skulle inköpas skogbärande eller till skogsodling tjenlig mark, och nu heter det i Utskottets hemställan, att försäljningsmedlen borde användas till förstärkande af statsverkets grundfond, hvilket är något helt annat än bestridande af löpande utgifter.

Hvad sjelfva frågan beträffar, så var jag år 1874 nästan den ende, som förordade bifall till det förslag, som då afgafs. Jag har dessutom flere gånger inom Stats-Utskottet deltagit i behandlingen af enahanda frågor, men icke funnit skäl att frånträda min åsigt. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till den föreslagna skrifvelsen.

Herr Montgomery Cederhielm har nu utvecklats gången af frågan och visat, hvad meningen är med denna skrifvelse. Man har klandrat de motiv, Utskottet anfört, och man har velat bestrida, att det icke är en dålig hushållning att behålla dessa små hemman; men det beror på huru man uppfattar saken. För min del anser jag det vara en gräslig misshushållning, om man behåller en egendom, som är värd en half million och för hvilken man endast har 5,000 kronor i arrende, samt dessutom utgifter för att efterse skötseln m. m.

Man har vidare sagt, att det vore så utmärkt att hafva arrendatorer, och man har uttalat farhågor för de sjelfegande; men jag skulle för min del vara mycket glad, om jag kunde blifva en sådan sjelfegande, och nöjdare än om jag vore arrendator hos dessa herrar, som äro stora jordegare.

Vidare har man sagt, att det fasta kapitalet icke bör förändras i rörligt; men om man på det senare får 3 eller 4 gånger så hög ränta som på det förra och oupphörligen ackumulerar det, så är jag öfvertygad, att man efter 100 år skall erkänna, att det varit en fördelaktig åtgärd.

En annan talare har sagt, att man genom skrifvelsens aflåtande skulle förlora terräng och deri har han rätt från sin ståndpunkt, emedan han vill qväfva försäljningen i dess linda; men vill man icke detta, så kommer man genom bifall till skrifvelsen på så mycket fastare terräng.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Evers: Min ärade granne på örebrobanken yttrade i det sakrika anförande, han nyss höll, bland annat, att det föreliggande betänkandet afsåge »en stor fråga», och då jag i det hänseendet delar hans åsigt, må detta lända mig till ursäkt för att jag, ehuru icke ledamot af Stats-Utskottet, uppträder i denna fråga.

Stats-Utskottet har i förevarande betänkande framlagt ett förslag, som efter mitt förmenande innehåller något ganska betänkligt. Förut har Riksdagen nemligen beslutat, att åtskilliga staten tillhöriga mindre egendomar skulle försälas, men tillika att för de inflytande medlen andra dylika skulle förvärfvas. Hvad innebär det nu föreliggande förslaget? Jo, det innebär icke blott ett upphäfvande af detta beslut, hvad beträffar användandet af försäljningsmedlen, utan derjemte ett proklamerande af något alldeles nytt, nemligen att staten skulle utöfver den redan beslutade försäljningen af sådane kronans egendomar, för hvilka årliga arrendet icke öfverstiger 200 kronor, jemväl afhända sig sådane egendomar, hvilkas årliga arrendeaftgift uppgår intill 500 kronor, samt att försäljningsmedlen *för samtliga försälda* kronoegendomarne borde användas till förstärkande af statsverkets grundfond.

Som skäl till detta Utskottets förslag framhålles bland annat, att då för de hittills försälda 61 lägenheterna, för hvilka köpeskillingarne uppgått till 438,064 kronor 50 öre, arrendeaftgifterna endast utgjort 5,734 kronor 90 öre eller omkring 1,3 procent, deraf tydligen skulle framgå, »huru ringa statens inkomst af dessa egendomar varit i jemförelse med den för desamma inflytande försäljningssumman». Mot denna beräkning ber jag likvisst att få framhålla en annan. Det är icke länge sedan, här i Kammaren förevar frågan om ett arrende på indragna piparebostället Smuttan. Detta arrende hade förut utgjort 108 kronor, men enligt den nu gjorda upptaxeringen uppgick desamma till 320 kronor eller tre gånger det förra arrendebeloppet. Jag vill nu icke påstå, att samma förhållande skall ega rum vid ny upptaxering å alla öfriga kronoegendomar; men jag tror, att man kan antaga, att arrendena under de sista 20 å 30 åren stigit ungefär i samma förhållande som det nu nämnda, och staten skulle då, derest en ny utarrendering af dessa försälda 61 lägenheter egt rum, möjligen kunnat erhålla ett tre gånger så högt arrende mot hvad förut erhöles, hvarigenom arrendeaftgifterna kommit att uppgå till nära *fyra procent* å den uppgifna försäljningssumman, detta oaktadt i arrendebeloppet

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

ej är beräknadt skogens värde, då ju af skogen arrendatorn i allmänhet endast åtnjuter vedbrand. Jag ber, att i Herrarnes minne få återkalla, att enligt Stats-Utskottets betänkande N:o 82 vid 1877 års riksdag, utgjorde antalet af sådana lägenheter, för hvilka årliga arrendebeloppet icke uppgår till mer än 200 kronor och hvilkas försäljning redan af Riksdagen är beslutad, icke mindre än 1,001 stycken. Till huru högt belopp taxeringsvärdet å desamma uppgår, är jag icke i tillfälle att kunna uppgifva; men om man tager till beräkningsgrund taxeringsvärdet å de 61 lägenheter, som redan äro sålda, skulle taxeringsvärdet för dessa 1,001 lägenheter uppgå till omkring tre millioner kronor, och då vid den verkställda försäljningen af ofvannämde 61 lägenheter, köpeskillingarne uppgått till $2\frac{1}{2}$ gånger taxeringsvärdet, skulle försäljningssumman för endast dessa 1,001 lägenheter uppgå till omkring sju millioner kronor. Med denna redan beslutade försäljning är emellertid Stats-Utskottet ej nöjdt, utan föreslår ytterligare, att alla lägenheter, för hvilka arrendet icke uppgår till mer än 500 kronor, skola försälas, och dessas sammanlagda taxeringsvärde har uppgifvits till 6,917,894 kronor. Efter samma beräkningsgrund, jag nyss använde, nemligen förhållandet mellan de redan försälda hemmanens taxeringsvärde och därför vid försäljningen influtna belopp, skulle man för de nu till försäljning föreslagna lägenheterna, ifrån och med 200 kronor till och med 500 kronor årligt arrende, kunna påräkna en summa af mellan 17 och 18 millioner kronor. Nu heter det visserligen, att dessa medel skulle användas för att förstärka statsverkets grundfond, »som för närvarande är otillräcklig» jemförd med den försträckning Riksgäldskontoret lemnat Statskontoret, och hvilken, derest jag ej misstager mig, för närvarande uppgår till circa 13 millioner kronor; men innan lägenheterna hunnit säljas, är det ju möjligt att detta förlag blifvit minskadt och dessutom torde Herrarne ursäktat mig om jag hyser betänkligheter, att icke möjligen en kommande Riksdag skulle vilja använda någon del af grundfonden, derest den uppginge till så högt belopp. Jag har så mycket mer anledning till antagande af en sådan möjlighet, som Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet, uti det statsrådsprotokoll, som är bilagt Kongl. Maj:ts nådiga proposition till innevarande Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof, hemställt och Kongl. Maj:t föreslagit, att af inbetalningarne af försälda kronolägenheter, som äro afsedda till inköp af skogsmark, måtte få användas 200,000 kronor till bestridande af löpande utgifter. Jag tror därför, att det icke kan vara gagneligt att samla en sådan lös fond, som möjligen komme att användas till ändamål, för hvilka den icke varit afsedd.

Om jag icke misstager mig, blef en likartad fråga som denna, väckt vid början af vårt nya statsskick. Jag tror det var vid 1809 eller 10 års riksdag som dåvarande Riksens Ständer beslöt att alla kungsgårdar skulle försälas. Detta vägrade likvisst Konungen att bifalla, men derest Rikets Ständers beslut då gått i verkställighet, så frågar jag: Hvad hade vi nu haft kvar af den influtna försäljningssumman?

Jag vill icke nu inlåta mig på bemötande af de många punkter i Utskottets motivering, som kunna förefalla anmärkningsvärda och hvilka till en del af föregående talare blifvit bemötta; men då Utskottet

såsom skäl för försäljningen, bland annat, åberopat, »att om egenderrätten till ifrågakvarande fastigheter blefve af enskilde förvärfvad, å desamme otvifvelaktigt komme att nedläggas större uppoffringar i arbete och penningar till egendomens förbättrande, än som kan förväntas, derest de fortfarande upplåtas på arrende», så kan jag ej underlåta att framhålla, att det är lika antagligt, att egendomarne möjligen köpes just med afseende på den skogsareal, som följer med desamma och i sådant fall kommer säkerligen skogen att förvandlas i penningar; huruvida detta är till gagn för landet, det lemna jag derhän.

Ett par ledamöter af Stats-Utskottet hafva framhållit att meningen med föreliggande förslag endast vore att genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t få frågan om den föreslagna försäljningen utredd, men hade Stats-Utskottet på detta sätt velat skjuta ifrån sig denna ofta återkommande fråga, hade det nog kunnat hitta på andra skäl, hvilka jag lika litet kan gilla som andra, hvilka jag hört omnämnas, nemligen, att genom försäljning af statens egendomar man komme ifrån en kostsam domänförvaltning.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, men då jag högeligen skulle beklaga om det förevarande förslaget bifölles, får jag vördsamt anhålla om afslag å Utskottets hemställan.

Herr Jöns Pehrsson: Jag beklagar, att jag i den förevarande frågan är af helt annan åsigt än min länskamrat, men detta kan icke afhålla mig från att yttra min mening. Jag skulle vara den förste att yrka afslag å Utskottets betänkande, om meningen vore att använda de inflytande medlen på samma sätt som beslöts i fråga om de fastigheter, hvilkas arrende icke uppgick till mer än 200 kronor eller att försäljningssumman för dessa skulle användas till inköp af annan till skogsodling tjenlig mark. Rörande den misshushållning, som blifvit en följd af detta beslut, har jag så många gånger uttalat mig, att jag derom icke behöfver yttra något vidare. Jag känner några fall, der Skogsstyrelsen inköpt hemman för skogskultur och jag kan försäkra, att der synes ännu ingen enda planta i följd af styrelsens åtgöranden.

Med anledning af hvad den siste talaren yttrade derom, att den här föreslagna åtgärden skulle gifva anledning till spekulation, så att en fastighet köptes endast för skogsafverkningens skull, ber jag få säga, att jag tror, att man gerna kan gynna en sådan spekulation för att derigenom få något bättre skogskultur, än den skogsstyrelsen kan åstadkomma på dessa små fastigheter. Vidare må vi komma ihåg, att då staten öfvertog den kontanta aflöningen af hela armébefälet, hette det, att staten genom bostälernas utarrenderande skulle göra en stor vinst; men hvart denna tagit vägen, vet jag icke, då vi se, att armébefälets kontanta aflöning uppgår till 4 millioner kronor, men arrendemedlen för statens fastigheter icke beräknas till mer än 2,900,000 kronor. Detta liknar mycket annat, som staten företager i sin förvaltning, och skulle nu detta förslag af Kammaren afslås, så är det visserligen icke det värsta, som denna Kammare gjort. Jag känner i min trakt åtskilliga boställen, af hvilkas försäljningssumma

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Försäljning af vissa kronans tillhöriga hemman.
(Forts.)

staten skulle hafva dubbelt och flerdubbelt så stor inkomst, som arrendet för dem nu inbringar.

En talare yttrade, att det skulle vara så lyckligt, om vi finge en fast klass af arrendatorer här i landet; men jag hemställer, huruvida man icke kommer till en annan åsigt, om man utgår från den synpunkten, att genom styckning af hemmanen bildas en ännu fastare stam, som är mera oberoende, som tager upp mera ur egen torfva och därför icke beror af någon annan än sin egen arbetskraft. Jag tror, att det är på den vägen vi skola skapa ett folk, som älskar och brukar sitt land, men icke derigenom att man söker skapa ett arrendesystem. Huru man än betraktar saken, är det ur statsekonomisk synpunkt icke fördelaktigt, att staten behåller dessa många små fastigheter; men då utredning af frågan nu fattas och det skulle vara önskligt, att veta huru många de ifrågavarande fastigheterna äro, hvad de gifva i årligt arrende och mera sådant, så ber jag få yrka bifall till Utskottets hemställan om aflåtande af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t.

Herr Ekman, Carl: Sedan jag anmälde mig till ordet, hafva så många och efter min förmening goda skäl blifvit anförda för afslag å Utskottets föreliggande utlåtande, att det för mig återstår föga att tillägga. Jag ber likväl först och främst få säga, att efter min uppfattning aldrig någon skrifvelse till Kongl. Maj:t bör aflätas, deri framställning göres om något förslag efter en föregående utredning, såvida icke Riksdagen för sin del är beredd att, ifall icke vid denna utredning förekommer något, som lägger större hinder i vägen för uppfyllandet af den önskan, Riksdagen i skrifvelsen uttalat, bifalla hvad i skrifvelsen blifvit såsom önskemål framställt. Är nu Kammarren verkligen af den åsigt, att det skulle vara önskligt, att alla sådana kronhemman, som i närvarande stund icke lemna högre arrendeafgift än 500 kronor, från kronan afhändes? Jag tror verkligen icke, att en sådan uppfattning inom Riksdagen kan vara allmän, ehuru det naturligtvis finnes ganska många, som önska en sådan försäljning, ja, till och med de, som önska, att all kronans egendom skall försälas. Den ärade ledamot af Stats-Utskottet, ordföranden på inkomstafdelningen, som försvarade förevarande utlåtande, har också såsom skäl för aflåtandet af denna skrifvelse framhållit, att riksdag efter riksdag väckts motioner, hvori begärts försäljning af kronans egendom. Han sade också, att då Riksdagen redan en gång beslutat sälja sådana egendom, som icke inbringade mer än 200 kronor i årligt arrende, det vore svårt att säga, hvarför icke lika gerna gränsen kunde sättas vid 250 kronor. Men kommer man dit, är icke så lätt att säga, hvarför ej gränsen bör sättas vid 300 kronor; på det viset går det allt längre och längre och slutar med att framställning göres om försäljning af all statens egendom. Jag tror icke, att man bör böja sig för den omständigheten, att motioner förut blifvit väckta i sådan syftning, utan, om man anser, att motionerna gå i en riktning, som man icke kan gilla, är det bättre sätta sig mot dem, innan frågan hunnit till några större dimensioner än den för närvarande har.

Det har blifvit yttradt, att ingen skulle hafva anledning att vara missnöjd med den försäljning, som redan blifvit beslutad, af sådana egendomar, som icke inbringade mer än 200 kronor i årligt arrende. Jag tror icke heller, att någon har anledning dertill, emedan med dessa små egendomar det särskilda förhållande egde rum, att förvaltningen deraf var besvärlig, och man för att vinna enkelhet i förvaltningen kunde utsätta sig för några möjliga förluster; men icke bevisa de siffror, som i Stats-Utskottets utlåtande blifvit anförda, att försäljningen af dessa egendomar varit för staten fördelaktig. För att ådagalägga något sådant hade det varit nödvändigt framlägga en fullständig utredning både om hvad dessa hemman vid förnyad utarrendering kunnat lemna i arrendeafgifter och om storleken och värdet af de skogar, som hörde till dem. Först efter en sådan utredning kan man vara i tillfälle säga, om den hittills verkställda försäljningen varit för staten fördelaktig eller icke, och man behöfver endast kasta en flygtig blick på de tabeller, som äro bifogade Utskottets utlåtande, för att se, det de små arrendeafgifterna på de i tabellerna uppräknade hemmanen måste vara beroende allenast af den odlade areal — åker och äng — som arrendatorn har rättighet att bruka. Det finnes bland dessa hemman till och med ett, hvars areal uppgår till öfver 25,000 qvadratref. Det ligger visserligen i Jemtland, men der är både bördig jord och framför allt mycken skog och kommunikationerna äro ännu icke så goda, att man kan antaga att skogen är i behåll, och då kan det ju vara af värde för staten att behålla den egendomen. Jag vill icke påstå, att det icke under några förhållanden kan vara skäl att sälja sådana kronans egendomar, som i årligt arrende ej inbringa mer än 500 kronor, men jag tror, att man bör bespara framställningar om vidtagande af åtgärder för sådant ändamål till dess vi fått — hvad jag hoppas att vi någon gång måtte få — en domänförvaltning, som utreder värdet af alla statens egendomar och som får rättighet att handla så fritt, att den kan komma in med framställningar om egoutbyten, hvarigenom det skulle blifva möjligt att förvandla staten nu tillhöriga spridda jordegendomar i större komplexer. Detta bör åtminstone till någon del låta sig göra. De små hemman, som derefter blefve öfriga, kunde måhända vara skäl att försälja.

Hvad beträffar användningen af de medel, som enligt Riksdagens föregående beslut inflyta vid försäljning af kronans egendomar, vill jag öppet bekänna, att jag är tveksam, om denna användning är fullt ändamålsenlig. Men därför att jag i den delen hyser någon tvekan, hyser jag icke någon tvekan om, att det skulle vara olämpligt att bilda en tillökning i Statskontorets grundfond på det sätt, som blifvit föreslaget. Statskontoret bör hafva ökad grundfond, men denna tillökning kan efter min förmening bättre ske på det sätt, att af blifvande öfverskott på statsregleringen afsättes till bildande af sådan grundfond, och blir detta en gång Riksdagens beslut — som jag hoppas att det måtte blifva — ligger äfven deri ett hinder för användande af dessa öfverskott på sådant sätt, som ofta förut skett, då man tyckt sig hafva god tillgång och, därför att man det haft, understundom bifallit hvad man kanske under andra förhållanden skulle hafva afslagit.

*Försäljning af
vissa kronans
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Med instämmande i de skäl, som af öfrige talare blifvit anförda mot bifall till Utskottets betänkande, och på de skäl jag nu anført, får jag anhålla om proposition på afslag å samma betänkande.

Herr Bennich: Jag föreställer mig, att det knappast finnes någon af Herrarne, som icke under loppet af en något längre lefnad sett, huru det går till, då en egendomsegare börjar sälja sina strögods. Han säljer det ena strögodset efter det andra — de ligga ej beqvämt till — och slutligen går sjelfva hufvudgården också till försäljning. Det är i allmänhet ett ganska sorgligt tecken till, att affärerna befinna sig på ett sluttande plan, då man börjar realisera den ena hemmanslotten efter den andra. Staten befinner sig lyckligtvis icke i en så beskaffad ekonomisk ställning, att den behöfver följa ett sådant exempel; men fara är, att, om staten skulle börja att i ett något större omfång beträda denna väg, å ena sidan anspråken att befria staten från alla förvaltningsomsorger och å andra sidan smaken för att förvandla kapitalet i rörlig form komme att leda dertill, att staten inom kort afhände sig all fast egendom. Jag tror icke, att detta skulle leda till stadga och trygghet för statens framtid. Att motionärer idkeligen upprepa sådana anspråk, och sasom motiv åberopa statens befrielse från förvaltningsomkostnader och beredande å den enskilda företagsamheten af tillfälle att förvärfva nya arbetsfält genom att öfverflytta statens domäner i privat ego, är icke att undra på, men att falla undan för dylika anspråk vore, efter min tanke, vittnande om en brist på förutseende, hvartill Riksdagen icke bör göra sig skyldig. Om vi föreställa oss, att staten för omkring 20—30 ar sedan ingått på en realisering af sin fasta egendom och förvandlat den till lös egendom, huru skulle — förutsatt att kapitalet ännu finnes i behåll — i sådant fall statens ställning nu varit i jernförelse med hvad den är? Utan allt tvifvel skulle, i betraktande af det betydligt lägre värde, jorden för icke längre sedan än så hade emot hvad den nu har, statsverket befunnit sig i en mycket sämre ställning, om en sådan realisation egt rum.

Här har länge hörts en allmän klagan deröfver, att den svenska jorden vore i hög grad skuldbelastad och att denna skuld hade benägenhet att växa. Huru skulle det då gå, om vi började att ytterligare föra i marknaden en hel hop egendomar, större och mindre. De köpas icke i allmänhet af kapitalister, som hafva mer än egendomsvärdet, utan vanligen af personer, som kunna betala allenast en liten del af köpeskillingen och sätta sig i skuld för resten. Man kommer sålunda att öka den redan så mycket öfverklagade skuldsättningen för landets jord. Huru går det åter, om staten behåller sina egendomar och arrenderar ut dem till burgne arrendatorer? Den jorden är åtminstone icke skuldbelastad och arrendatorerne kunna ackumulera sina små besparingar derför att de äro befriade från ränta å skulder och kapitalafbetalningar för den jord, de sköta. Efter min öfvertygelse är det i ett kapitalfattigt land, som vårt, bättre att söka hålla jorden till handa åt flitiga arrendatorer, som hafva något att lägga ned på den, än åt fattige egare, som icke hafva något att nedlägga på den jord, de köpa med mycken skuld.

Det är otvifvelaktigt ett ganska stort önskemål att kunna åt Statskontoret bereda en större grundfond än den som nu finnes — behovet af en sådan grundfond betecknar visserligen icke detsamma som en statsbrist utan allenast en kassabrist, som först under följande år blir godtgjort — det vore otvifvelaktigt önskligt att kunna åt Statskontoret bereda en större grundfond så, att kontoret sluppe att år efter år anlita Riksgäldskontoret om förskott. Men förvandla våra fastigheter till en sådan grundfond och håll sedan igen dispositionen öfver den, i händelse af behof! Jag fruktar att den vid första tillfälle kunde komma att anlitas framför att underkasta sig den obehagliga nödvändigheten af att pålägga oss vare sig 50 procent förhöjning i bevillingen eller en eller annan tullsats på någon konsumtionsartikel, och derföre kunde lätt inträffa att vi åto upp kapitalet, så snart det blifvit förvandladt i en mera rörlig form.

Här yttrades af någon att man icke skulle kunna bereda en arrendator goda vilkor, så att han skulle kunna nedlägga kapital på sitt hemman, annorlunda än genom att nedsätta arrendeafgiften och sålunda minska statens inkomst. Visserligen finnes ett annat sätt, som en klok och förständig domämförvaltning skulle tillämpa för att betrygga en arrendator vid besittningen för längre tid af egendom, på hvilken han förtjenstfullt nedlagt kapital och arbete. Riksdagen har för några dagar sedan visat ett exempel på, huru det går till att hålla en arrendator i någon mån skadelös för nedlagt kapital. Jag tror, att den vägen är mycket mer uppmuntrande, än att nedsätta arrendet och efter arrendeårets slut skilja arrendatorn från hemmanet.

Flora föregående talare hafva så fullständigt och så mycket bättre än jag förmår utvecklat de skäl, på hvilka ett afslag å de nu framställda motionerna och å det af Stats-Utskottet afgifna betänkandet kunna grundas, så att jag väl kan inskränka mig till det nu anförda. Och får jag alltså till slut endast yrka afslag på Stats-Utskottets förslag.

Herr Hammar: Bland det myckna klander, som för detta betänkande kommit Stats-Utskottet till del, har en stor del varit rigtadt mot motiveringen; jag vill därför nämna, att icke heller jag är belåten med den och icke vill åtaga mig att försvara den i sin helhet. Men det har i Stats-Utskottet och afdelningen händt mig detsamma som säkerligen någon gång händt hvar och en af Herrarne, att då man icke kunnat få motiven helt och hållet såsom man velat, man fått vara belåten med det såsom det är. Det är icke första gången sådant inträffat och blir troligen icke heller den sista. Hvad särskildt denna motivering beträffar, så tror jag, att en del deraf kan väl försvaras, men en del icke, till hvilket förhållande bidrog äfven den omständigheten dels att afdelningens ordförande varit sjuk dels ock att en annan af ledamöterna varit förhindrad att närvara förr än vid protokolljusteringen, vid hvilket tillfälle det icke var möjligt att få motiveringen så som jag ville hafva den.

För att i korthet yttra mig om sjelfva förslaget, så ber jag få påpeka, att jag — att döma efter de yttranden som förekommit —

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

ror, att det af en stor del af Kammarrens ledamöter missförstås. Flere och senast Stats-Utskottets ärade Ordförande hafva till Kammarrens ledamöter framställt frågan, om de äro beredde att draga konsekvenserna af det föreliggande förslaget och huruvida de skulle vilja tillstyrka en försäljning af hvarje statens fastighet, som i arrende icke nu lemnar 500 kronor. Detta vill icke heller jag, men om Herrarne behaga observera hvad som står i betänkandet, skolen I finna, att mellan ett sådant beslut och Utskottets förslag är en himmelsvid skillnad, ty i betänkandet står: »efter uppskattning». Riksdagen har förut beslutat sälja sådana kronans egendomar, hvarå den gamla arrendeafgiften icke öfversteg 200 kronor; men här föreslås försäljning allenast af de egendomar, för hvilka *vid anställd uppskattning* årliga arrendeafgiften ej kan beräknas komma att öfverstiga 500 kronor. Tro Herrarne icke, att de fastigheter, som bortarrenderades för 20 år sedan och då lemnade 200 kronor i arrende, nu efter uppskattning skulle lemna 500 kronor. Det är åtminstone min öfvertygelse, och jag är till och med öfvertygad om, att många fastigheter, som nu ligga inom den kategori att de skola säljas, genom antagandet af det nu ifrågasatta beslutet skulle flyttas till deras kategori, som icke få säljas.

Här har äfven varit tal om den stora arealen å dels ett af dessa hemman i Jemtland dels ock på andra, der skogen ännu finnes i behåll. Men här är ju begärd en utredning af regeringen och jag väntar att regeringen, om efter en sådan utredning skulle framställas förslag om försäljning af ett hemman med mycket skog, för den myckna skogens skull skulle vägra att vidtaga en sådan försäljning.

Jag skulle mycket väl kunna inskränka mitt yttrande till hvad jag redan sagt, derest icke under diskussionen förekommit åtskilligt vilseledande, som jag, förr än jag slutar, ber att få bemöta. En ledamot i Stats-Utskottet nämnde, att Utskottet origtigt skulle hafva uppgifvit arrendeafgifterna allenast till 1 $\frac{1}{2}$ procent af egendommarnes värde. Å den tabell, som på sidan 40 finnes bifogad Stats-Utskottets utlåtande uppges egendommarnes värde till 6,917,894 kronor och arrendeafgifterna till 298,927 kronor, således öfver 4 procent af värdet. Men detta värde är 1873 års taxeringsvärde. Betänkandet bifogade tabell utvisar att de hittills försälda fastigheterna lemnat ett försäljningsvärde motsvarande 2 $\frac{1}{2}$ gånger dess taxeringsvärde. Efter denna beräkningsgrund skulle dessa egendomar hvarom nu är i fråga i sjelfva verket vara värda öfver sju-tion millio- ner kronor och på detta belopp utgör arrendeafgiften endast omkring 1 $\frac{1}{2}$ procent. Det är också hvad erfarenheten hittills visat, att arrendeafgifterna för de försälda egendommarna motsvara omkring 1,3 procent eller nära 1 $\frac{1}{2}$ procent af köpeskillingen.

Här har af en talare på nerikesbänken nyss blifvit erinradt om det arrende, Riksdagen nyligen medgaf för piparebostället Smuttan. Det är mycket riktigt hvad han sade derom, att arrendeafgiften för nämnda boställe nu kommer att utgöra 320 kronor, då det förut endast gaf 108 kronor. Der äro vi åter inne på samma väg, som jag nyss utpekade, att Utskottets förslag afser arrendeafgiften efter ny uppskattning och icke efter det gamla. Och detta förhållande styr-

ker just min åsigt att Utskottets förslag är gagneligt. Det är denna missuppfattning jag icke kunnat underlåta att påpeka.

Ifrågavarande motioner hafva från Kamrarne blifvit remitterade till Utskottet och Utskottet har försökt att med det till buds stående krafter utreda hithörande förhållanden och visa huru dessa gestalta sig, men Utskottet har dervid funnit, att det arbetet öfverskred både dess krafter och de medel, som det hade att förfoga öfver samt till följd deraf ansett sig icke kunna göra något bättre än att föreslå, det saken måtte till Kongl. Maj:t öfverlemnas. Jag kan icke finna att Riksdagen genom bifall till Utskottets förslag skulle i någon mån inskränka sin rätt att efter erhållen utredning från Kongl. Maj:t besluta hvad som helst. Utskottet har efter sin bästa öfvertygelse fullgjort hvad det ålegat och det tillhör nu Kammaren att efter sin öfvertygelse fatta sitt beslut. Enär det redan är yrkat både bifall till och afslag på betänkandet vill jag icke upptaga tiden längre och gör för min del icke något yrkande.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Herr von Möller: Då här af flere talare såsom skäl för bifall till den af Stats-Utskottet föreslagna skrifvelsen blifvit anfördt, att man skulle erhålla en utredning i ämnet och en uppskattning af värdet å ifrågavarande kronohemman, får jag fråga Herrarne, huru skall en sådan uppskattning ega rum och af hvem skall densamma ske? Vi hafva ju icke en domämförvaltning, som skulle kunna verkställa en sådan utredning, det för några riksdagar framlagda förslaget till en sådan förvaltning blef af Riksdagen sönderrifvet; och man lär då icke kunna vänta att få en med sakkunskap gjord uppskattning, hvarför jag för min del yrkar afslag.

Grefve Mörner, Axel: Det är redan så mycket ordadt i detta ärende, att det för mig icke återstår särdeles mycket att tillägga. En af de föregående talarne har här yttrat, att den siffra 1,001, som af en annan ledamot varit uppgifven såsom det antal lägenheter och hemman, som varit att sälja, och för hvilka arrendet utgjorde 200 kronor, icke skulle vara riktig. Den är dock riktig, såvida den tabell, som finnes bifogad ett Stats-Utskottets betänkande år 1877, är riktig, och det har jag icke hört ifrågasättas. Jag skulle äfven kunna upplysa, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke i stället för att vara 1,001, antalet kanske uppgår till 1,128, beroende på sedermera inkomna fullständiga uppgifter, och möjligen derpå, att i detta antal äro innefattade några boställen, hvilkas indragning till kronan ännu icke är beslutad. Vidare uttryckte samme talare den önskan, att man måtte kunna få en fullständig förteckning öfver de boställen, hemman och lägenheter, som tillhöra staten. Jag vill med anledning häraf omförmäla, att från Stats-Utskottet har till Riksdagen för få veckor sedan blifvit inlemnad en ganska vidlyftig och dryg förteckning öfver statens samtliga fasta egendomar, hvilka numera stå under Kammarkollegii vård, en förteckning, som är upprättad af Kammarkollegium och sedermera af Stats-Utskottet tryckt samt utdelad till Riksdagen. Der kan man således få reda på, hvilka lägenheter staten har.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

En annan talare omförmälde, att, när på en afdelning inom Utskottet justering eger rum, icke mycket dervid kan uträttas, isynnerhet om en person då infunnit sig, som icke varit tillstädes, när beslut fattats i saken. Men det kan ju hända att den person, som dervid åsyftades, var närvarande vid den förberedande behandlingen af ärendet och dervid försporde, att han skulle stanna i minoriteten och kanske blifva ensam; och om han då öfverlemnade åt de andra såväl att fritt besluta i sjelfva saken som ock att uppsätta och justera utlåtandet deröfver, derest det behöfdes, kan jag icke inse, att denne person, som var af afvikande mening, skulle hafva någon skyldighet att justera eller förbättra ett betänkande, som innefattade åsigt, afvikande från hans.

Vidare omförmälde samme talare, att de nu gällande bestämmelser i afseende på försäljning af hemman och lägenheter, för hvilka arrendet utgör blott 200 kronor, skulle afse allenast de fastighetsarrenden, som hittills hafva utgjorts, men icke de arrenden, som skulle komma att utgöras, och att således, om högre arrende skulle komma att erhållas eller beräknas för sådana lägenheter, dessa likväl skulle ovilkorligen försälas. Jag tror icke, att en sådan föreskrift innehålles i Riksdagens uti saken fattade beslut, och jag tror, att denna sak icke är klar eller afgjord. Vål har jag mig bekant, att Stats-Utskottet yttrat i betänkandet rörande hemmanet Smuttan, att, ehuru arrendet skulle komma att utgöra 320 kronor, skulle det dock försälas, fastän det föregående arrendet blott utgjorde 108 kronor, men att Stats-Utskottet har uttalat en sådan åsigt, anser jag för min del icke innebära något som helst bevis på, att så skall förfaras, utan jag vågar tro, att, om vid den uppskattning, som skall af domänförvaltningen verkställas, innan hemmanet utbjudes till nytt arrende, visar sig, att maximiarrendet öfverstiger 200 kronor, lär det väl icke gå an att försälja det hemmanet, utan det kommer väl att utbjudas till arrende på ny auktion.

Ett ytterligare skäl, som för mig synes mycket afgörande, hvarför man icke i närvarande tidpunkt bör vidtaga sådana åtgärder, som kunna föranleda en ökad försäljning af statens hemman och lägenheter, på sätt nu i Utskottets betänkande föreslagits, är det, att jag tror, att det ännu är för tidigt att gå i författning om försäljning af dessa lägenheter, innan den nya domänförvaltningen hunnit taga kännedom om lägenheternas och hemmanens beskaffenhet, areal, förmaner, o. s. v. Vill man, att de skola försälas till underpris, då är det skäl att hasta så mycket som möjligt med försäljningen; vill man åter, att försäljningen skall betinga de högre pris, hemmanen kunna vara värda, då tror jag, det är skäl att dröja, till dess de embetsverk och myndigheter, som skola taga kännedom om dem, hunnit inhämta noggranna upplysningar om dessa hemman och äfven tagit i skärskådande, huruvida en lägenhet, hvars arrende uppgår t. ex. till 2 å 500 kronor ligger så, att den bör sammanläggas med en annan närgränsande, och hvarigenom möjligen ganska förmånliga egendomar skulle kunna vinnas genom att förena flera små lägenheter till en enda stor.

Då i öfrigt saken blifvit så fullständigt och utförligt behandlad af de föregående talare, som hysa samma åsigt som jag, anhåller jag endast att få yrka afslag å Utskottets betänkande.

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

Herr Montgomery Cederhielm: Jag skulle nu icke hafva begärt ordet, men jag måste försvara Stats-Utskottet mot den beskyllningen, att det icke varit lämpligt, att det gjort detta förslag; det har nemligen af en representant från Jemtland blifvit yttradt, att han väl förstår, att man kan komma tillbaka vid den ena Riksdagen efter den andra med samma motion, men att han ansåg det vara en svaghet att gifva efter för sådana önskingar. Derpå vill jag svara, att på sådant sätt bör man icke se frågan. År 1874 afgaf Kongl. Maj:t en proposition, som gick i en viss riktning. Den blef af Riksdagen in amplissima forma bifallen, och sedermera bekräftade Riksdagen detta genom att år 1879 ytterligare bifalla förslag i samma riktning som förut. Således har man deri en ytterligare bekräftelse på, att Riksdagen anser denna väg vara riktig. Då man nu befinner sig i sådan ställning, och de ifrågavarande motionerna ytterligare fortgå i samma riktning, måste man tänka efter hvilketdera är det rigtiga: att afge förslag att fortgå på den väg, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagen och af Riksdagen godkänd, eller att säga nej. Jag öfverlåter åt hvar och en att bedöma, om icke *Utskottet* kunde hafva skäl att tänka och antaga, att Riksdagen ville fortgå i samma riktning, som Riksdagen förut godkänt, och således afge det förslag här föreligger. Helt annat är, hvad *Kammaren* nu i denna sak kan komma att besluta.

Herr Hammar: Jag skall blott yttra ett par ord med anledning af hvad den ärade talaren på bänken bakom mig ifrågasatt, huruvida en sådan uppskattning skulle kunna ega rum, som Stats-Utskottet här hemställt, så länge vi icke ega en domändeförvaltning. Men, mine Herrar, den torde väl kunna ega rum på samma sätt som hittills skett, och jag tror icke, att jag misstager mig deri att vi hafva en författning af år 1878, som bestämmer, att vid fastställande af maximibeloppet vid arrende skall tillgå så, att kronofogde, tillika med biträde af tre utaf hushållningssällskapet inom länet utsedda personer, skall bestämma värdet. Det är således på detta sätt, af kronofogde med biträde af tre personer, som numera uppskattningen för bestämmande af maximipris vid arrendena verkställes, och på det sättet måste det väl fortfarande tillgå, till dess en ordnad domändeförvaltning åstadkommits. Ingen skulle högre än jag önska, att vi snart måtte få en ordnad god domändeförvaltning, men jag hemställer, om vi icke för närvarande åtminstone, kunna finna oss i att lefva i hoppet om en sådan — hvilken åtminstone för närvarande endast hör till de fromma önskingarnes område.

Herr Törneblad: Jag har endast begärt ordet för att tillkännagifva, att jag icke inom Utskottet deltagit i detta ärendes behandling samt att jag, om jag det gjort, skulle hafva motsatt mig det resultat, hvartill Utskottet kommit. Derjemte ber jag få tillägga, att en utredning af denna fråga väl kan vara önskvärd, men om uredningen skall

*Försäljning af
vissa kronan
tillhöriga
hemman.
(Forts.)*

ske i ett bestämdt syfte, såsom här i afseende på siffran 500, då är icke utredningen lika önskvärd. Helt annat vore förhållandet om det vore fråga om att undersöka, hvilka egendommar i allmänhet kunde vara af den beskaffenhet, att det vore önskvärdt att staten gjorde sig af med dem, på den grund, att detta vore för staten förmånligare än att behålla dem. Slutligen vill jag nämna, att, efter hvad jag har mig bekant, det någon gång händt att vissa hemman, hvars afkastning varit anslagen till stipendier eller andra välgörande stiftelser, blifvit i vederbörlig ordning sålda med det resultat, att dessa stipendier sedan utgått med så obetydliga belopp, att man måste beklaga att sådan försäljning skett, emedan, i händelse hemmanen bibehållits oförryckta, deras afkastning skulle hafva varit mera än tillräcklig för de ändamål, för hvilka det nu utgående lilla penningebeloppet alls icke förslår. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag ber endast att få för Kammaren anmäla, att jag icke varit i Utskottet tillstädes, då denna fråga behandlades, samt att jag, om jag hade varit der närvarande, skulle yrkat afslag på Utskottets förslag; hvarföre jag och nu kommer att förena mig med dem, som yrkat, att Utskottets förslag icke måtte bifallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades talrika och starka nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med talrika och starka ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

*Uppförande
af ett nytt
riksdagshus.*

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 Maj bordlagda memorial N:o 52, i fråga om tillbyggnad af riksdagshuset eller uppförande af ett nytt riksdagshus, samt med förslag till ett stadgande i Riksgäldskontorets reglemente.

Herr Björnstjerna: Med Utskottet och fullmäktige i Riksgäldskontoret är jag fullkomligt öfverens, att frågan nu icke är så utredd, att den kan afgöras, och att den således bör uppskjutas. Jag har icke heller förbisett, att Utskottet formulerat sitt förslag nu alldeles i enlighet med det förslag, som förliden riksdag godkändes af Riksdagen, men sedan dess har den komité, som af fullmäktige i Riksgäldskontoret blifvit utsedd för att afgifva utlåtande i ämnet, inkommit med ett sådant, deri den anmäler, att den lämpligaste platsen på Riddarholmen, den kunnat finna, är den, der för närvarande Riksarkivet och Riksgäldskontoret äro belägna, och att en nybyggnad på den platsen skulle kosta 1,478,785 kronor 60 öre, men komiterade tillägga, att de hafva föreslagit denna plats, derföre att Riksdagen hade förelagt dem att söka plats företrädesvis på Riddarholmen, men att komiterade ansågo »den enda fullt lämpliga plats i Stockholm för uppförande af ett nytt

riksdagshus vara Helgeandsholmens vestra del, der en tillräckligt stor byggnad skulle kunna anordnas utan att skymma kungl. slottet eller menligt inverka på taflans skönhet». Jag instämmer fullkomligt med komiterade häri, och att icke på Riddarholmen någon lämplig plats torde kunna utfinnas för en sådan byggnad som ett nytt riksdagshus. Att förlägga det på den sneda och vinda tomt, der för närvarande Riksgäldskontoret och Riksarkivet äro belägna, måste jag för min del anse mycket olämpligt, och detta skulle dessutom medföra den stora olägenhet, att Riksarkivet förmodligen blefve husvillt under flere år, under det att den nya byggnaden uppfördes och intill dess troligen det nuvarande riksdagshuset blefve inredt och upplåtet åt Riksarkivet. Vi hafva äfven hört talas om möjligheten, att den stora och centralt belägna tomt, der Operahuset nu ligger, skulle kunna blifva upplåten för ett riksdagshus. Jag skulle således anse det vara mycket olämpligt, om Riksdagen nu åter beslöte, att det nya riksdagshuset borde ligga »helst å Riddarholmen». Jag yrkar således bifall i öfrigt till Utskottets förslag, men med uteslutande af orden »helst å Riddarholmen».

*Uppförande
af ett nytt
riksdagshus.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl: Vi minnas alla, att denna fråga, öfver hvilken Stats-Utskottet i nu föredragna betänkande yttrat sig, är mycket gammal, och åtminstone tror jag, att de ledamöter i båda Kamrarna, som hafva sina platser utefter väggarne, önska, att det icke måtte komma att dröja alltför länge, innan någonting blifver åtgjordt för att få en annan lokal för Kamrarne att samlas i, än den, som för närvarande finnes att för det ändamålet använda. En gång blef ett förslag uppgjordt för byggandet af ett riksdagshus på Helgeandsholmen. Detta förslag hade ganska stora dimensioner, och det var mången, som fruktade för ett bifall dertill, isynnerhet därför att det var så många andra frågor, som sammanhängde med användande af Helgeandsholmen för detta ifrågavarande ändamål. Ett sätt att ännu vidare uppskjuta frågan om utredande af lämpligaste lokal för uppförande af nytt riksdagshus, tror jag verkligen skulle vara, att göra en ändring i den paragraf, som Utskottet här föreslagit skulle intagas i det blifvande reglementet för Riksgäldskontoret, ty vid förra Riksdagen sattes just dessa ord »helst å Riddarholmen» in i denna paragraf af dem, som önskade och hoppades att, utan allt för stora kostnader, alltför vidlyftiga åtgärder, det skulle kunna lyckas att få en lokal här på Riddarholmen och helst genom tillbyggnad af detta hus. Emellertid finner jag för min del icke, att den föreslagna paragrafen binder fullmäktige i Riksgäldskontoret och de personer, som af fullmäktige erhålla uppdrag att utreda frågan, så att de icke skulle kunna föreslå någon annan lokal än på Riddarholmen, derest en sådan af dem finnes för ändamålet fullt lämplig. Och då jag således tror, i synnerhet med den förklaring, som ligger i motiveringen till detta utskottsotänkande, att det mål, som jag föreställer mig, att den föregående talaren åsyftat, nemligen att andra lokaler, det må vara operahusets eller på Helgeandsholmen eller hvilken annan central plats som helst, som skulle kunna vara lämplig, blifva tagna under noggrann pröfning, men jag deremot hyser en bestämd fruktan för, om någon ändring

*Uppförande
af ett nytt
riksdagshus.
(Forts.)*

skulle göras i den föreslagna paragrafen, efter hvad som förekommit i denna fråga, före denna Riksdag, vågar jag anhålla, att Kammaren behagade bifalla, hvad Utskottet i den föredragna punkten har föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad och Herr Talmanen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utlåtandet oförändradt och dels bifall till detsamma med uteslutande från Utskottets hemställan af orden »helst å Riddarholmen»; framställes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja jemte några nej och den senare med många nej jemte några ja; hvarefter proposition på bifall till Utlåtandet förnyades, och sedan dertill svarats många ja jemte några nej, förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 3 Maj bordlagda Utlåtande N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om låneunderstöd för reglering af afbrända delar utaf Hudiksvalls stad.

*Anslag till full-
bordande af
jernvägen mel-
lan Halmstad
och Nässjö.*

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 Maj bordlagda Utlåtande N:o 54, i anledning af väckt motion om beviljande af anslag till fullbordande af jernvägsanläggningen mellan Halmstad och Nässjö.

Grefve Posse, Knut: Då jag inom Utskottet har varit den enda ledamot af denna Kammare, som biträdt ifrågavarande utlåtande, anser jag mig skyldig att söka försvara detsamma. Jag ber då att få nämna, att för mig dervidlag funnits ett motiv, som icke i betänkandet blifvit anfördt, och som jag knappt vet, om det kunnat i betänkandet åberopas, enär man icke kan säga, att Riksdagen har fattat ett sådant beslut, som jag dock anser att Riksdagen under en följd af år följt, nemligen att, sedan enskilda jernvägsbyggnader började att mera allmänt verkställas inom landet, Riksdagen tyckes mig hafva antagit till princip att icke understödja dessa jernvägsbyggnader genom gifvor utan endast genom lån. Jag vet mycket väl, att, under de första åren som enskilda jernvägsanläggningar förekommo, det lemnades till åtskilliga jernvägar, under form af gifva, vissa anslag, äfvensom att sedermera någon gång sådana anslag under gifvoform lemnats. Men jag ber få påpeka, att dessa anslag då alltid hafva uppfyllt ett annat ändamål än sjelfva jernvägens anläggning. Såvidt jag vet, har staten under de senare åren icke lemnat gifvoanslag annat än år 1869 till Nässjö—Oskarshamnsbanan; och då var motivet ganska tydligt uttryckt, att man ville skaffa arbetsförtjenst för afhjelpande af den i Småland då rådande nöden till följd af missväxt år 1868. Sedermera har sådant anslag äfven lemnats till Dalslandsbanan, men der med den uttryckliga afsigt, att man genom denna bana skulle sammanbinda Norge med Sverige. Också vid Karlskronabanan har gifvoanslag lemnats, men då var det uppenbara motivet, att staten

ville, i samverkan med detta enskilda bolag, söka åstadkomma en sådan jernväg, som skulle hafva samma spårvidd som de af staten sjelf anlagda, och att således denna jernväg skulle blifva en fortsättning af statens banor. Dessa äro de fall i senare tider, tror jag, då gifvoanslag förekommit. Jag tror, att det vore skäl att bibehålla den principen, att icke annat än i form af lån understödja dessa anläggningar. Skulle staten börja att i form af gifva understödja dem, tror jag, att man kunde frukta många ansatser i den vägen. För min del har jag icke någon fruktan för att, såvida man håller sig inom rimliga gränser, lemna låneanslag, men gifvoanslag tror jag för svenska staten vara en alldeles öfvervunnen ståndpunkt.

Då jag nu har ordet, och så många reservanter finnas inom Utskottet, hvilka säkerligen komma att yrka bifall till motionerna, och att vidhålla de yrkanden, som de för detta ändamål hafva gjort, ber jag att, ehuru ännu icke desse anfört något, få på förhand bemöta en princip, som här uttalats af dem, och som jag anser vara ytterst farlig, vida farligare, än om staten skulle öfvergå till att för en gång gifva ett anslag; och det är att 1880 års riksdag skulle sätta sig före att reglera staten för 1883. Det tror jag vore en högst farlig princip att gifva oss in på — då komma vi åtminstone icke att få den grundfond, som i afton har talats så mycket om och ansetts behöflig, och som väl meningen vore att småningom söka åstadkomma. Skulle vi nu riksdag för riksdag ordna staten för de kommande, så hafva vi derigenom borttagit möjligheten att iakttaga den omtanke och sparsamhet, som det äligger oss att iakttaga.

Dessutom finnes här ett skäl, som af motiveringen kan synas, nemligen att man visst icke vet, hvem Riksdagen gifver detta anslag åt; man vet icke om entreprenören af denna bana skall kunna bringa den till fullbordan — i så fall skulle han hafva anslaget; kan han icke göra det, skulle styrelsen öfvertaga ansvaret att fullborda banan. Då skulle styrelsen utan statens mellankomst göra det, och sedan skulle styrelsen få använda anslaget till ett nytt ändamål, nemligen att förstärka den rörliga materielen.

Under alla dessa förhållanden tror jag icke, att man kan till stöd för motionen åberopa annat skäl, än att denna provins är den mest vanlottade i afseende på kommunikationsmedel söder om Dalelven. Men det motivet, att det skulle vara ett statsändamål att öppna en 18 miles lång bana, och att därför anslaget borde gifvas, kan jag för min del alldeles icke godkänna, ty då skulle ju hvarje bana, som nu ansluter sig till statens bana, hafva lika berättigadt anspråk att få en sådan gifva.

Af alla dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till det ifrågasvarande betänkandet och afslag på motionen.

Herr Hammar: Då jag är antecknad såsom reservant mot detta betänkande, torde det tillåtas mig att få angifva några skäl därför. Skälen för min reservation hafva naturligtvis en motsatt grund mot skälen för Utskottets beslut i denna fråga, hvilka återfinnas i de motiv, som Utskottet begagnat för sitt afslag å de ifrågasvarande motionerna. Jag skall då först anhålla, att få påpeka att Utskottet säger

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nassjö.
(Forts.)

Anslag till fullbordande af järnvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

sig icke kunna tillstyrka bifall till förevarande motioner, »då det ej gerna torde kunna ifrågakomma att för ändamålet upplåna medel och öka statens skuldsättning för anskaffande af ett anslagsbelopp, som komme att utgå utan återbetalningsskyldighet». Så har dock skett icke en, utan åtskilliga gånger. Utskottet säger äfven, att det icke kan tillstyrka, att det skall anvisas ett anslag att utgå af skattemedel från Statskontoret. Jag skall bedja att få påpeka, att såsom anslag hafva utgått från Riksgäldskontoret, således af lånta medel, till Nora—Ervalla järnväg 112,500 kronor, till Arboga—Köpings järnväg 160,000 kronor och till Karlskrona—Wexjö järnväg 1.100,000 kronor. Detta är anslag, som Riksdagen förut har anvisat att utgå af upplånta medel. Riksdagen har också förut anvisat att utgå från Statskontoret, d. v. s. af skattemedel till Nässjö—Oskarshamnbanan 1 million och till Dalsland—Smaalenenesbanan likaledes 1 million. Således har Riksdagen vid de tillfällen, den velat gifva anslag, hittills hänvisat såväl på det ena som det andra sättet för fullgörandet af detta.

Vidare säger Utskottet, att »statens ställning är likväl för det närvarande ej sådan, att Utskottet kunnat förorda utgifternas ökande med i fråga varande anslagsbelopp». Ja, detta måste naturligen hafva afseende på motionerna, da motionerna omnämna, att anslaget skulle utgå först ett år efter det att banan blifvit fullt färdig, och det måtte väl vara af fruktan för att banan skulle blifva färdig i år och att således denna utgift skulle drabba statsverket nästkommande år, som Utskottet yttrat detta, men Utskottet har härmed icke vederlagt det förslag, som förelegat för Utskottet, alldenstund nemligen i fråga varande anslag alldeles icke skulle under några villkor komma att utgå före 1883, äfven under den förutsättning, att banan skulle färdigbyggas i år eller nästkommande år. Detta gör en betydlig skilnad i förhållandena, i ty att här föreligga tvenne riksdagar, innan man kan komma att fatta beslut om, huru det i fråga satta anslaget skulle ut-
anordnas.

Utskottet har äfven sagt, att »det vill synas Utskottet, att ett större deltagande för järnvägsarbetets fullbordande skulle kunna från dessa orters sida åstadkommas». Detta anser jag verkligen vara ett något obetänkt yttrande af Utskottet. Man bör erinra sig, att af denna järnväg redan 14,8 mil äro färdigbyggda. Huru kan Utskottet föreställa sig, att, om en förfrågan komme till de orter, som den redan färdigbyggda delen af järnvägen genomlöper, huruvida de ville lemna några ytterligare bidrag, man derpå skulle kunna vänta något annat svar än ett enkelt nej. Således skulle de ytterligare bidrag, som Utskottet föreställt sig kunna från dessa orter erhållas, erhållas från den trakt, hvarigenom den föreslagna banan ännu icke är färdigbyggd, men denna trakt — en sträcka af 4 mil — är en fattig trakt af Småland mellan Nässjö och Lindefors och denna trakt har redan, enligt hvad ett betänkandet bifogadt intyg utvisar, förbundet sig att betala en summa af 55,540 kronor, hvilket är ett icke ringa belopp för en så folkfattig och äfven i öfrigt fattig ort som detta är. Jag tror därför att, om styrelsen för banan skulle försöka att derifrån få ett ytterligare bidrag, detta skulle blifva så obetydligt, att det icke vore af någon verkan för det afsedda ändamålet.

Utskottet säger vidare: »Slutligen, och hufvudsakligen, har Utskottet ej kunnat förbise, att frågan, såvidt Utskottet har sig bekant, ej blifvit af Kongl. Maj:t och vederbörande embetsmyndigheter pröfvad.» Huru skulle en sådan pröfning tillgå? Jo, om styrelsen hade kommit in till Kongl. Maj:t med en sådan begäran, hvilket den väl har gjort, men ansökningen kunde icke pröfvas, emedan den kom in för sent, och äfven om denna begäran hade blifvit af Kongl. Maj:t pröfvad, så skulle naturligtvis detta hafva tillgått på samma sätt som vid andra dylika tillfällen, då frågor underkastas Kongl. Maj:ts pröfning, nemligen så, att ärendet från regeringen blifvit remitteradt till Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnaderna, till Styrelsen för statens jernvägsbyggnader och vederbörande landshöfvingeembeten för inhemtande af deras utlåtanden, och jag tror icke, att någon af dessa myndigheter skulle kunna hafva sagt annat, än att i fråga varande länk af Sveriges jernvägsnät väl är förtjent af ett så ringa understöd från statens sida. Jag tror icke, att något annat svar kunnat väntas eller erhållas. Det är denna pröfning, som jag åtminstone föreställer mig, att Utskottet har saknat. Härjemte får jag bemärka, att sjelfva jernvägsfrågan förut är af Kongl. Maj:t pröfvad, ty ritningen öfver linien har genomgått sådan pröfning och är efter vederbörligt tillstyrkande af Kongl. Maj:t faststald.

Vidare säger Utskottet, att Utskottet skulle önska att få veta, hvilket inflytande den ifrågavarande jernvägsanläggningen kan komma att utöfva på statens egen jernvägstrafik. Jag hemställer, huruvida någon utredning i denna fråga kan verkställas, om någon menniska på förhand kan säga, att så och så många passagerare och så och så mycket gods kommer denna bana att tillföra statens stambana. Det skulle åtminstone blifva en mycket sväfvande och alls icke tillfredsställande utredning, som i sådant afseende skulle kunna vinnas. Jag tror således, att de motiv, som Utskottet har begagnat för sitt afslag, just icke äro hållbara. Då Utskottet icke velat tillstyrka ifrågavarande anslag, anhåller jag att här få påpeka, hvilka uppoffringar staten gjort på det stora flertalet af de enskilda jernvägsföretagen medelst län. Redogörelsen derfor utvisar, att intill utgången af år 1879 beviljats, förutom de anslag jag redan omnämnt, hvilka sammanlagdt uppgå till 3,372,500 kronor, en summa af 38,378,242 kronor såsom län åt enskilda jernvägar. Och under hvilka vilkor? Jo, i allmänhet 3 års räntefrihet eller räntefrihet under byggnadstiden och för öfrigt till mycket låg räntefot, så att äfven, efter officiella uppgifter, finnes en bana, som utom det att den fått ett lån å 2,400,000 kronor, äfven åtnjuter den fördelen att blott behöfva betala 2 procent ränta derå, och det är icke blott denna enda bana, som är i den fördelaktiga ställningen, utan i allmänhet betala de blott 2, 3 eller 4 procent o. s. v. under hela amorterings tiden. Jag undrar, hvilken uppoffring från statens sida är större, antingen den ränteförlust, som staten gör på dessa län, eller det lilla direkta, rena anslag, som här är begärdt för den ifrågavarande jernvägen. För mig framställer sig frågan helt enkelt sådan och kan sammanslutas i denna enda fråga: är det så farligt eller är det för mycket begärdt att staten gör denna uppoffring af en half million kronor för att landet skall vinna en bredspårig och väl

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

byggd jernväg af 18 mils längd, som utgör en vigtig länk i kedjan med eget jernvägsnät i den för framtiden vigtiga platsen Nässjö och genomlöper två provinser, hvaraf den ena — låt vara, att det blott är 4 mil deraf, som komma att beröras af jernvägen — hittills varit i saknad af allt samband med det nu mera oundgängliga kommunikationsmedlet jernvägarne.

På grund af dessa skäl, som jag nu tagit mig friheten att anföra, anhåller jag hos Herr Talmannen vördsamt om proposition på bifall till reservanternas förslag.

Herr Stjernspetz: Då denna fråga icke inkastar staten i några ovissa förbindelser utan endast innefattar att bevilja ett anslag af ett visst bestämdt belopp, och då beviljandet af detta anslag är förenadt med en stor, för staten vigtig ekonomisk fördel hvad statens egna jernvägar beträffar, så synes mig, som om Riksdagen, som förut varit mycket ogynnsamt stämd mot allt slags understöd åt enskilda jernvägar, i detta fall skulle kunna bevilja hvad motionärerna föreslagit. Denna jernväg mellan Halmstad och Nässjö har en längd af 18 mil. Deraf äro 14½ mil fullbordade, men hela jernvägsföretaget har stoppat genom bolagets iråkade obestånd, hvilket uppkommit deraf att företaget icke burit sig. Det återstår nu en längd af 3½ mil för att förena denna stora jernvägssträcka med statens banor.

En talare sade, att man icke visste till hvem man skulle skänka denna halfva million. Jag ber, att deremot endast få anmärka, att det bör vara staten temligen likgiltigt, till hvilken person man skänker denna halfva million. För staten är det blott af vikt, att denna jernväg blir fullbordad. Motionärerna hafva också framställt sitt förslag i sådan rigtning, att denna halfva million icke skulle utbetalas förr, än jernvägen är färdigbyggd, och det kan ju då göra staten precis detsamma hvem som bygger denna jernväg, hvem som fullbordar denna sträcka af 3½ mil och således utsträcker jernvägen till Nässjö; men en half million erfordras härtill. Detta hafva motionärerna framhållit och af sakens egen beskaffenhet, om man närmare vill studera densamma, framgår också, att ett understöd här är alldeles nödvändigt för att få denna jernväg framförd till statens bana.

Då, såsom sagdt, detta anslag icke inleder staten i några ovissa förbindelser, utan det är fråga om ett viktigt statsintresse, och då min öfvertygelse är den, att staten genom att bevilja denna halfva million äfven skall få ränta å densamma, dels direkt genom ökad trafik på statens egna banor och dels indirekt genom industriens utveckling i de orter, som beröras af denna jernväg, så får jag anhålla om bifall till reservanternas förslag och afslag å Utskottets afstyrkande.

Herr Nordenfelt: Då jag inom Riksgäldsafdelningen deltagit i behandlingen af detta ärende men icke var närvarande vid afgörandet deraf i Utskottets plenum, så ber jag att här få yttra några ord om detsamma. Huru beredd jag än var att med min röst understödja förslaget om beviljandet af det begärda understödet åt detta företag, då jag anser, att ett mindre direkt anslag är det billigaste sätt, på hvilket staten kan understödja stora kommunikationsföretag — till

bevis hvarpå jag vill erinra, att den jernvägskomit , som var tillsatt, foreslog att lemna anslag af $\frac{1}{4}$ af anl gningskostnaden och att det sätt, hvarpå jernvägarne *nu*  ro understödda, kostar staten omkring 20 procent af anl gningskostnaden — så s g jag likväl i budgetens nu varande tillstånd ett skäl att *icke* yrka bifall till förslaget. Men då  rondot förekom i Utskottet, blef det utredt, att banan icke gerna kunde blifva färdig förr än under loppet af  r 1882, i följd hvaraf anslaget icke behöfde utbetalas förr  n 1883 och med den ljusning i utsigtterna, som nu börjat inträda, tror jag icke det kan blifva någon svårighet att då utbetala dessa penningar. Här har redan anförts, huru stora belopp andra jernvägar redan hafva fått såsom understöd af staten. Jag f r min del ber att få fästa uppmärksamheten på att staten under alla tider har gifvit direkta anslag till landsvägar. Så t. ex. beviljades f r icke många  r sedan ett anslag af 373,000 kronor till en landsväg långt uppe i Norrland. H r få vi en jernväg på 18 mil, af hvilken en stor del eller 14 mil redan  r färdig, men som icke kan göra den nytta, den är afsedd att göra, hvarken för staten eller de enskilde och således icke heller kan gifva staten den indirekta inkomst, den eljest skulle kunna gifva, såvida den icke kan fullbordas, så att den träffar stambanan. Vid en jemförelse mellan dessa förhållanden synes det mig vara allt skäl att lemna detta understöd, helst som det sker under en form, som staten kan komma ut med utan att behöfva upptaga något l n. Här har visserligen blifvit anmärkt, att man icke vet, hvem som skulle hafva penningarne, men i reservationen står det tydligen, att de skola utbetalas till bolaget, sedan bolaget fått banan färdig. Det torde derfor vara bestämdt, hvilken som skall hafva dem. Huru bolaget sedan använder dessa penningar, antingen det blir till inköp af ny materiel eller till banans fullbordande, det torde göra staten detsamma, blott staten f r jernvägen såsom en mogen produkt. Hvad åter beträffar den anm rkingen att man härigenom skulle anvisa medel på ett kommande års budget, så är det ju något, som vi göra alla  r, då vi bevilja anslag, som skola utgå under loppet af flera på hvarandra följande  r. Jag f r derfor tillstyrka bifall till reservationen med afslag   Utskottets betänkande.

Herr Beijer: Jag f r min del kan icke inse annat än att motionärernas begäran  r med både billighet och rättvisa förenad. Hvad beträffar, att det i Utskottets förslag står taladt om, att det icke finnes en tillräcklig utredning, så ber jag endast få nämna, att, om frågan hade blifvit behandlad såsom vanligtvis frågor om jernv gsanl gningar pl ga behandlas, d. v. s. att Kongl. Maj:t hade remitterat ärendet till Styrelsen f r allmänna v g- och vattenbyggnaderna och till Styrelsen för statens jernvägsbyggnader, så skulle deras utlåtande icke kunnat blifva annat  n ett tillstyrkande af motionärernas begäran. Om åter frågan hade varit sådan, att man skulle utreda, huruvida banan kunde blifva färdigbyggd f r det anslag, som blifvit begärdt, då hade det varit en helt annan sak, men h r är frågan så enkel och klar som möjligt. Det har blifvit begärdt, att, då banan  r färdig och för trafik öppnad, få ett anslag af en half million utan  terbetalnings-

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

skyldighet. De andra myndigheterna, som skulle hafva blifvit hörda, nemligen Kongl. Maj:ts befallningshafvande, tror jag icke heller skulle kunnat annat än tillstyrka förslaget. Hvad åter beträffar den frågan, hvad inflytande denna bana kunde få på statens egna jernvägar, så är detta en så sväfvande fråga, att jag icke tror, att man behöfver ingå i någon utredning deraf. Att en bana, som mynnar in på stambanan, alltid måste medföra någon ökad trafik för stambanan, är alldeles klart, *huru mycket* kan icke exakt utredas. Då nu, såsom ett par föregående talare visat, staten flera gånger både med lån och anslag utan återbetalningsskyldighet understödt enskilda jernvägsanläggningar, då ser jag icke något skäl, hvarför icke äfven *denna* bana skulle få ett understöd. Det kan ju aldrig blifva något prejudikat, om man gifver ett sådant anslag, ty staten kunde efter mitt förmenande utan fara säga, att hvarje enskild jernväg, som är bredspårig och 18 mil lång och som står i samband med statens stambanor, skall få ett understöd af en half million kronor. Jag tycker, såsom sagdt, att frågan är mycket enkel, då det blott är begärdt att få detta anslag, när banan är färdig. Hvem, som får penningarne, gör väl staten detsamma. Det vore mycket att beklaga, om statens ställning vore sådan, att man icke kunde finna någon utväg att utföra billighet och rättvisa äfven mot detta bolag. På dessa skäl får jag yrka afslag på Utskottets förslag och bifall till reservanternas.

Herr Wallberg: I första rummet ber jag att få frambringa till Herrar reservanter och alla dem, som understödt denna reservation, min upprigtiga tacksägelse, och jag hoppas att, då hittills blott en talare yttrat sig emot saken, Kammaren vid det slutliga afgörandet skall välvilligt behjerta och rösta för reservanternas förslag och afslå Utskottets hemställan. Utom andra saker, som redan blifvit nämnda, är det en omständighet, som jag skall bedja att få påpeka och som kanske skulle kunna lända staten till någon fördel. Denna jernväg tangerar en mötesplats nemligen Skillingaryd, hvilket torde komma att blifva fördelaktigt för staten, när jernvägen blir färdig till Nässjö. För öfrigt är denna privata jernväg hvad längden beträffar den andra i ordningen och, såsom förut blifvit nämndt, äfven bredspårig. Dessutom har styrelsen för banan förbundit sig att icke utbetala det begärda anslaget till entreprenören utan i en framtid, när jernvägen blifvit färdig i sin helhet, använda det till förökande af den rullande materielen, som nu verkliga är knappt tilltagen. Dock är det förbehållet gjordt att, för den händelse entreprenören skulle se sig tvungen att afgå från hela arbetet af brist på medel att fullborda det, styrelsen skulle hafva fria händer att, om anslaget beviljas, använda det till understöd åt entreprenören i och för jernvägens fullbordande. Jag ber nu att få sluta mitt anförande med en vördsam anhållan till Kammarens ledamöter att välvilligt gifva sin röst åt reservanternas förslag med afslag å Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Oscar: Jag har visserligen hört många förord för den ifrågavarande jernvägen och jag vill icke bestrida, att om man skulle följa sin goda vilja, så skulle man tillstyrka bifall till re-

servanternas förslag att hugna detta jernvägsbolag med det begärda understödet af 500,000 kronor. Men här föreligger något annat, som jag tror det vara en pligt att jemväl taga i betraktande. Detta förslag har framkommit från enskilda motionärer. För denna gang kunde detta visserligen mindre betyda, men skulle det blifva en regel, att enskilda motionärer komme in till Riksdagen med framställningar om åtnjutande af förmåner i så stora angelägenheter som dessa jernvägsfrågor så måste jag fråga mig, hvarthän detta skall bära. Jag har svart att kunna glömma historien och jag kan säga, att jag läst icke så litet af densamma. Jag har sökt att studera de källor, som äro tillgängliga för den tid, till hvars förhållanden vi kanske närma oss och som kallas frihetstiden, då Sverige styrdes af mäktiga partier. Under denna tid finna vi, att det parti, som hade öfverhanden, kastade fördelar på sina anhängare samt huruledes öfvertygelses såldes och intressen dels uppoffrades och dels äfven på sådant sätt gjordes gällande, att man sålde sig till det parti, som var det mäktigaste. Man säger, att vår tid är ädel till sina tänkesätt, men meniskolynnet är och blir alltid detsamma, och den tid, under hvilken detta skedde, kallades alltid »vårt upplysta tidevarf». Detta ordalag återfinner man ständigt på senare hälften af 1700-talet. Man ansåg sig då stå på höjden af all bildning, fastän det måste erkännas, att man var långt ifrån att ega någon fullkomlighet, och följden blef slutligen en omstörtning af detta samhällsskick. Skola vi nu börja på detta sätt och visa, att Riksdagen är det fält, dit man skall vända sig för att vinna fördelar, sådana som de nu ifrågasatta? Är det icke den rätta ordningen, att man gör framställning till regeringen, som får noga pröfva dessa frågor och sedermera sin pligt likmätigt för Riksdagen framlägga eller icke framlägga saken, allt efter som omständigheterna föranleda? Så är min uppfattning, och detta är skälet hvarföre jag icke kan biträda det af reservanterna framlagda förslaget utan måste yrka bifall till Utskottets förslag.

Man har sagt, att rättvisa och billighet fordra beviljandet af detta understöd; men här finnes icke några rättigheter i detta afseende, ty företaget har tillkommit genom enskild spekulation och företagsamhet, lät vara mycket god och berömvärd, men icke får man derföre uppoffra samhällets stora grundsatser och öppna dörren för partiväsendet. Det är icke med glädje jag yrkar afslag, utan kunde jag bifalla reservanternas förslag, så vore det mig kärt; men jag måste qväfva mina sympatier och får jag derföre hemställa, att Kammaren måtte bifalla det slut hvartill Stats-Utskottet kommit.

Herr Ekman, Carl: Den föregående talaren har sett stora vådor i ett bifall till hvad reservanterna föreslagit. För min del kan jag icke spåra några sådana. Det är visserligen sant, och jag instämmer med honom deri, att det lyckligaste vore, att frågor af denna beskaffenhet alltid kunde komma till Riksdagen så utredda, som man har att vänta dem, när de framkomma i form af en Kongl. proposition. Men den motion, som här framkommit, är precis ordagrant densamma, som jernvägsbolaget genom sin styrelse hade ämnat framställa

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

till Kongl. Maj:t, men hvilken kom så sent, att någon åtgärd från regeringens sida med anledning deraf icke kunde ske. Möjligen vill man göra bolaget den förebräelsen, att det kom så sent med denna framställning, men, efter mitt förmenande, ligger förklaringen deri, att bolaget så länge som möjligt hoppades att entreprenörerna skulle kunna fullgöra sitt åtagande och bolaget dröjde därför i det längsta att inkomma med sin framställning och dröjde så länge dermed, att den icke kunde komma under regeringens pröfning. För min del får jag säga, att ehuru jag instämmer med den föregående talaren i hans önskan, att frågor sådana som denna måtte komma från regeringen, jag likväl icke ser något hinder för att efter den pröfning, som Riksdagen är i tillfälle att egna åt denna sak och om fullgiltiga skäl derfor finnas, man äfven kan bifalla denna framställning, om den ock kommit genom enskilda motionärer. Jag ber att få erinra om, att i ett fall lika med detta, eller när det var fråga om att lemna understöd åt ett bolag, som skulle bygga jernväg från Nässjö till Oskarshamn, så väcktes detta förslag af en enskild motionär i Andra Kammaren, Herr Hedenberg.

Frågan är helt enkelt den, är det skäl, att staten gör någon uppoffring för att en jernvägsförbindelse af den vigt och betydelse, som den ifrågavarande, kommer till stånd, eller bör staten vägra att lemna detta understöd och sålunda låta detta jernvägsföretag för en längre eller kortare tid ligga nere? Mitt svar är, att det är skäl, att staten gör något, och jag ber att få instämma i hvad Herr Beijer yttrat, att, om staten får bredspåriga jernvägar på aderton mil byggda för en uppoffring af 500,000 kronor för en gång, så vore det väl använda penningar.

Oaktadt detta bolag sökt att gå till väga med all möjlig försigtighet, så har det genom alldeles opåräknade förhållanden — nemligen att en bankiprättning som åtagit sig försäljningen af dess obligationer, gått under — kommit i den ställning, att jernvägen icke kan fullbordas, om icke understöd lemnas. När redan 14 mil af 18 äro färdigbyggda, så hemställer jag, om det icke är skäl, att Riksdagen medgifver, att, då banan blifvit färdigbyggd och afsynad, staten utbetalar 500,000 kronor. Kunde vi försvara alla anslag, vi beviljat, så väl som detta, så tror jag vi kunna vara fullkomligt lugna.

Herr Stjernspetz: Jag är fullständigt förekommen af den siste talaren. Denna fråga har icke med frihetstiden att göra det allra ringaste; och jag är äfven öfvertygad om, att, i fall någon af regeringens ledamöter vore närvarande, så skulle han visst icke känna sig förbigången af att en enskild motionär väckt förslag i denna fråga. För den händelse, att en eller annan af Kammarens ledamöter skulle föreställa sig, att här är fråga om att gifva en present till ett bolag, så vill jag nämna att förhållandet är icke sådant, utan tvärtom att bilda en grund, hvarpå ett nytt bolag kan bygga sin existens för fullbordandet af denna jernväg. Det är således för banans fullbordande, som detta anslag är nödvändigt, enär, såsom den siste talaren nämnde, det bolag, som derpå arbetat, icke kunnat fullborda banan. Jag anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag är i en egen ställning här, då jag, såsom alltid, är för sparsamhet och till sin princip gillar fullkomligt hvad Utskottet sagt i sin motivering, likväl finner åtskilliga omständigheter talå för den ifrågasatta statshjelpen. Jag är småländing, men jag har ingen fördel af denna jernväg, så att i det afseendet inverka icke förhållandena på mig. Jag vill påminna Herrarne om huruledes Bergslagsbanan fick ett lån på 6 millioner kronor för att den skulle kunna fullbordas. Jag hade då den åsigt, att det var detsamma som att skänka bort dessa millioner, då man icke kunde beräkna, att staten skulle få igen sina penningar. Det ser också ut, som det skulle så gå, men kanske fiderna förändra sig. Jag tror äfven, att staten gjorde en stor uppoffring då den köpte Motala—Mjölby-jernvägen. Således må det förlåtas mig, om jag anser, att här nåd må gå för rätt, och att man kan gå öfver från en åsigt, som man principiellt taget måste anse vara den bästa, den nemligen, som Utskottet anför. Jag gör icke något yrkande, men jag tror, att man skulle kunna lemna denna hjälp, utan att landet förlorade något derpå.

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Grefve Mörner, Oscar: Jag kan icke förstå annat än att, om anspråket nu blir afslaget, så får bolaget komma in med ansökan till regeringen, som då blir i tillfälle att pröfva frågan. Då kommer det den rätta vägen och då tror jag också, att förslaget icke skall möta motstånd, utan den begärda hjälpen gerna lemnas. Men att exempel verkligen äro att frukta, det hafva vi nyss erfärit af hvad min länskamrat åberopade till stöd för sin framställning, nemligen att en enskild motionär lyckats få anslag till en enskild jernvägsanläggning. Han anförde detta prejudikat för att vi nu skulle bevilja detta. Mig synes det vara farligt att öppna dörren för sådana saker. Jag vågar fortsätta mitt yrkande om bifall till Utskottets hemställan, men jag vill dermed icke hafva sagt, huru jag ville rösta, om en annan gång från regeringen framkomme proposition om understöd åt denna jernvägsanläggning.

Grefve Mörner, Axel: När denna fråga första gången förevar inom Utskottet yrkade jag afslag å motionerna. Det torde således icke förvåna någon om jag anser mig äfven här böra vidhålla samma yrkande och således yrka bifall till Stats-Utskottets förslag. Riksdagen har vid tvenne särskilda tillfällen beviljat större summor, hvardera gången 10 millioner, till understöd åt enskilda jernvägar på vilkor, som då närmare fastställes. För min del anser jag, att de beslut, som äro af Riksdagen fattade, böra vidhållas, så att det visar sig, att det verkligen är allvar med dem. Afsigten med att bestämma dessa vissa summor var väl bland annat äfven den att derigenom sätta en gräns för ett alltför vidsträckt jernvägsbyggande. Om Riksdagen genom att nu frångå sina förut fattade beslut och medgifva särskildt understöd åt enskilda jernvägar skulle visa, att Riksdagen icke har allvar med dylika beslut, kan man vara fullt öfvertygad, att det ena jernvägsföretaget efter det andra uppstår, då man kan hoppas, att, om man behöfver hjälp, man skall få densamma af Riksdagen, blott ar-

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässejö.
(Forts.)

betet med jernvägen blifvit påbörjadt och man kommer in till Riksdagen med en begäran derom, hvilken alltid kan framställas om icke annorlunda så åtminstone genom enskilde motionärer. Jag tror derföre, att det är ganska angeläget, att Riksdagen afslår de nu väckta motionerna och bifaller Utskottets förslag. Jag vågar dessutom hoppas, att, om Riksdagen skulle fatta ett sådant beslut, jernvägen det oaktadt säkerligen kommer att fullbordas, helst som vi af en styrelseledamot nyss hört yttras, att meningen vore icke att lemna dessa 500,000 kronor till banans färdigbyggande utan till anskaffande af rullande materiel. Således lärer väl en anledning kunna förefinnas dertill, att äfven utan dessa 500,000 kronor banan skulle kunna blifva färdigbyggd och om den rullande materielen till en början icke är så stor som den borde vara, kunde den väl så småningom kompletteras i mån af tillgångar.

I Stats-Utskottets utlåtande i ämnet finnes meddelad upplysning om de bidrag, som af den kringboende orten blifvit lemnade till jernvägens byggande. Tager man i betraktande beloppet af dessa bidrag finner man, att detsamma icke är så särdeles stort, att man icke kunde förvänta, att orten skulle kunna hafva anledning att ytterligare bidraga med hvad som behöfves för att få jernvägen färdig. Vi hafva sett, att Riksdagen för byggande af en bandel, som ingår i stambanan och ansetts för sig vara af stor vikt, nemligen tvärbanan genom Jemtland fordrat såsom vilkor, att länet skulle bidraga till banans byggande med ett ganska betydligt belopp. Vi hafva sedermera sett, att, när samma provins under denna riksdag gjort framställning om erhållande af en lättnad derutinnan så till vida, att staten genom sin kredit skaffade medel för billigare pris, som af landstinget sedan skulle återgåldas, Riksdagen icke fann sig föranlåten att biträda denna billiga begäran. Jag kan icke neka till, att det icke vore rättvist, om Riksdagen, sedan den af en kommun tagit ett så stort bidrag för en bana, som staten ansett nödvändig, och icke velat medgifva någon lindring för fullgörande af detta åtagande, Riksdagen skulle på grund af en enskild framställning skänka bort 500,000 kronor till denna jernväg, om hvilken vi derjemte hört, att den kan fullbordas utan detta anslag. Detta vore icke att förfara med full rättvisa. Deremot skulle det öfverensstämma med Riksdagens förut fattade beslut att afslå motionerna och bifalla Utskottets utlåtande, till hvilket jag anhåller om bifall.

Herr Ekman, Carl: Det måtte bero på en missuppfattning af den siste talaren, då han yttrade att talaren på hallandsbänken skulle hafva gifvit förhoppning om att jernvägen skulle blifva fullbordad äfven om det nu begärda understödet icke lemnades. Några handlingar, som gifva stöd åt ett sådant antagande hafva icke förelegat inom Utskottet. Tvärtom framhölls, att det vore nödvändigt för jernvägen att få något understöd från statens sida, på det att de obligationer, som entreprenören hade att ytterligare uppbära för hvarje mil jernväg som han byggde, skulle kunna blifva säljbara. Men oaktadt man hade hoppats, att detta resultat skulle kunna vinnas genom ett löfte från Riksdagens sida att, när jernvägen vore färdig, utbetala denna

summa, hvilken skulle användas till en väl behöflig förökning af jernvägens rullande materiel och anläggande af stationer, har styrelsen likväl förutsett möjligheten deraf, att entreprenören icke skulle gå i land med att färdigbygga jernvägen och under sådana förhållanden har styrelsen önskat att den rättigheten skulle vara styrelsen lemnad att genom dess försorg på annat sätt än genom entreprenören färdigbygga banan, i hvilket fall tillökningen af den rullande materielen och nya stationers anläggande skulle få anstå till en framtid. Jag har ansett det vara nödvändigt att lemna Kammaren dessa upplysningar, grundade på de handlingar, som förelegat i Stats-Utskottet, emedan det var ett misstag af den föregående talaren, att här under diskussionen skulle hafva lemnats någon förhoppning derom, att utan detta understöd från statens sida jernvägen skulle kunna blifva färdig. Att den i en framtid kan blifva det, vill jag antaga såsom möjligt, men då jag säger, att den icke kan blifva färdig, menar jag att arbetet för en tid kommer att afbrytas, och vid ett företag sådant som detta är det af ganska stor vikt, att något afbrott icke sker, utan att arbetsstyrkan, arbetsbefälet och arbetsmaterielen bibehålles oafbrutet intill dess företaget blir fullbordadt. Detta är också ett skäl, hvarför det vore önskligt att frågan nu afgöres och icke uppskjutes till en annan riksdag, för att dervid mottaga en Kongl. proposition i ämnet.

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Grefve Posse, Knut: Ehuru jag nog finner, att motivet till det understöd, som lemnats motionerna, bör till en stor del sökas i denna Kammars goda sinnelag och hjertelag och ehuru man icke bestridt rättigheten af de motiv, jag tagit mig friheten att framställa, vill jag dock bemöta något af hvad här blifvit yttrat och dervid vända mig särskildt mot tre talare. Herr Stjernspetz har sagt, att dessa 500,000 kronor skulle vara nödvändiga för att få banan färdig och för att entreprenören skulle kunna få obligationerna säljbara. Jag frågar då: Om det alternativet inträffar, att entreprenörerna fullborda banan, hvartill behöfs då detta anslag? Jo, till rullande materiel. Detta är ett nytt behof, och det är således ovisst så väl för bolaget som Riksdagen om entreprenören kan fullgöra sin skyldighet eller icke.

Herr Nordenfelt nämnde, att vi alla år anvisa på kommande år. Detta är nog sant, men detta sker blott, så snart vi börjat ett företag ett år och ännu fortsätta det ett annat år. Vi hafva sett i sista gemensamma voteringen, huru det kan komma att hänga efter att gifva 150,000 kronor, då man kunnat komma ifrån saken med 200,000 kronor. Jag tror, att Riksdagen varit i sin goda rätt, då den försökt att komma från saken på billigaste sätt år 1880; men *nu* vilja vi tillförbinda Riksdagen år 1882 att på sin stat upptaga 500,000 kronor.

Herr Jöns Pehrsson har sagt, att det icke behöfver tagas af skattemedel utan kan tagas af lånta medel. Jag frågar då: om man lånar pengar, bör man väl betala ränta och amortering? och härtill måste man väl använda skattemedel? Jag tror dock icke, att det vore välbeträckt att binda kommande riksdagar. Jag skulle för min del både vilja och kunna vara med om att lemna ett understöd åt denna jernväg, om frågan inkommit i den form, som är vanlig, och om man lemnat garanti för ränta och amortering. Men jag står här icke så-

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nävsjö.
(Forts.)

som allmoseutdelare utan såsom representant för ett folk, som måste betala de skatter, jag genom min röst pålägger nationen, antingen de skola tagas ut på en gång eller fördeladt på 40—50 år. Jag röstar därför för bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Axel: Med anledning af Herr Ekmans anförande vill jag uppläsa något af hvad som står i Utskottets betänkande sidorna 4 och 5. Der omnämnes, att till Utskottet hade inkommit ett utdrag af prokoll, hållet vid Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolags styrelses sammanträde den 12 sistlidne April, hvaraf inhemtats bland annat, att styrelsens bestämda afsigt är att icke under några förhållanden lemna entreprenören det ifrågasatta anslaget eller någon del deraf såsom förhöjd betalning, utan att, derest entreprenören kunde sälja de återstående obligationerna och anskaffa derutöfver erforderliga medel till banans fullbordande, styrelsen ansåge anslaget böra i främsta rummet användas till anskaffande af den för trafiken nödvändiga rörliga materielen utöfver hvad entreprenören skulle lemna. Detta öfverensstämmer också med hvad Herr Wallberg yttrat och som äfven blifvit af mig återgifvet. Jag vågar således fortfarande tro, att här står, att styrelsens afsigt är, att, derest styrelsen anskaffar medel, dessa icke skola till entreprenören utbetalas utan användas till rörlig materiel. Sedan står i nästa punkt, att styrelsen, i händelse jernvägsbyggnadsföretaget måste af entreprenören uppgifvas, hvilket ej vore omöjligt, utan kanske sannolikt, och bolaget sålunda nödsakades sjelf fullborda banan, ansåge sig ej böra vara förnekad att dervid använda anslaget helt och hållet eller till någon del, ty styrelsen hade i sådant fall inga andra tillgångar än hvad som kunde fås för ej utsläppta obligationer, utgörande omkring 63,000 pund sterling, helst som nya eller högre teckningar inom de orter, banan genomlöpte, vore snart sagt omöjliga att anskaffa, men att styrelsen dock med tillhjälp af anslaget torde kunna blifva i stånd att fullborda banan, för den händelse att entreprenören måste frångå arbetet. Således anser styrelsen, att det finnes en möjlighet att fullborda banan utan detta anslag. När således denna möjlighet måste erkännas ännu förefinnas — hvilket vi måste anse — tror jag, att det är för tidigt att nu bevilja ifrågavarande anslag. Jag tror derjemte, att vi hafva ett ytterligare skäl att icke bevilja detta anslag nu deri, att medlen icke skulle utbetalas förr än år 1883, ty vi veta icke, huru förhållandena kunna gestalta sig då. Kanske svenska staten icke har lättare att göra det då än år 1880. Detta är en sak, som vi icke känna, utan kunde man uppskjuta det, vore det sannolikt med hänsyn till statens finanser förmånligare. Dessutom vidhåller jag, att det af orten tecknade bidrag icke är så stort, att icke, om banan verkligen är för orten af gagn, den skall finna sig föranlåten att göra det tillskott eller anskaffa de medel, som behöfvas för att få banan fullbordad, och det lärer väl icke vara någon omöjlighet att göra detta. Dessutom tror jag, att konsekvensen i beslut fordrar, att vi bifalla Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt: Händelsen är den, att det kontrakt, som är uppgjort med entreprenören, innehåller, att denne skall till bolaget

lemna rörlig materiel, bestående af endast åtta lokomotiver, 150 lastvagnar, samt 24 passagerarevagnar. Nu är gifvet, att hvar och en, som vill köpa obligationer, ser till, om banan kan trafikerad och om den kan gifva ränta på det nedlagda kapitalet. Men den bana, som icke har tillräcklig rörlig materiel, kan icke lemna tillfredsställande inkomst. Fördenskull vill man öka den rörliga materielen jemväl på det att entreprenören må lättare kunna sälja obligationer, hvilket icke lyckas så länge den rörliga materielen är så ringa som den af mig angifna.

Anslag till fullbordande af jernvägen mellan Halmstad och Nässjö.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmanen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till förevarande Utlåtande dels afslag derå och bifall till den af Herrar *Ekman* och *Hammar* vid Utlåtandet fogade reservation; framstälde Herr Talmanen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till ofvanberörda reservation, då svaren utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets Utlåtande N:o 54, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår Kamraren Utlåtandet och bifaller den af Herr *Ekman* m. fl. mot samma Utlåtande afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—26.

Nej—49.

Anmäldes och bordlades nedannämnda ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckta motioner om ändring af 6 § Rege-
ringsformen;

N:o 13, i anledning af Herr *Westins* motion om införande af ett
ständigt Utskott i stället för de nuvarande tillfälliga;

Stats-Utskottets memorial N:o 56, med förslag till voteringspropo-
sition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om betaln-
ingsansänd ått *Vessman—Barkens* jernvägsaktiebolag;

Bevillnings-Utskottets memorial N:o 18, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående tullbevillningen;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets Utlåtanden:

N:o 1, i anledning af väckt motion om upphäfvande af den Riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna medgifna rätt till särskild handräckning i utsökningsmål;

N:o 2, i anledning af väckt motion om förstärkning af Riksbankens grundfond;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af dels återremiss från båda Kamrarne af vissa paragrafer i de uti Utskottets Utlåtande N:o 12 innefattade förslag till förordningar om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund samt om allmän flottled, dels ock Kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lydelsen af ej mindre vissa andra paragrafer i samma förordningsförslag, än förslaget till förordning om ansvar för underlåtenhet att öppna damlucka;

samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 17, i fråga om föreslagen förändring i gällande författning angående förbud mot lotteriinrättningar; och

N:o 18, angående underdånig skrifvelse rörande ändring i 23 och 38 §§ af nu gällande fiskeristadga;

hvarrefter beslöts, att alla dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde med den ändring i ordningen dem emellan, att Stats-Utskottets memorial N:o 56 och Bevillnings-Utskottets memorial N:o 18 sattes före Konstitutions-Utskottets Utlåtanden.

Kammaren åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.